

Pamätné tabule – pamiatka a úcta

Prof. PhDr. Jozef Leikert, PhD., člen ÚR SZPB a predseda Klubu umelcov, spisovateľov a historikov SZPB.

Dodnes mám v živej pamäti, ako ma otec v detstve upozorňoval na pamätné tabule umiestnené na budovách či iných dôstojných miestach. Keď som ešte nevedel čítať, prečítal mi, čo je na tabuli napísané a ja som sa snažil zapamätať si meno alebo iný nápis vytesaný zväčša do mramorovej dosky. Vždy mi hovorieval, že ak idem po ulici, mám dvíhať hlavu a pozeráť sa aj na budovy. Mám si všímať, akú majú architektúru a ak uvidím na nich pamätné tabule, mám si zapamätať koho a čo pripomínajú. Vďaka otcovi doposiaľ viem, v akom meste, na ktorej ulici, dokonca aj na akej budove je pamätná tabuľa venovaná známej osobnosti, aby pocestní vedeli, kto tam býval a pôsobil.

Z predchádzajúcich rokov máme na Slovensku veľa pamätných tabúl a ďalších dôstojných spomienok vrátane väčších či menších pomníkov a pamätníkov. Chybou bolo, že v istom období sa stalo nepísaným pravidlom odhaľovať pamätné tabule len partizánom a členom komunistickej strany. Pritom mnohí významní ľudia neboli v strane a urobili pre spoločnosť veľmi veľa.

Dnes je situácia iná a nič nám nebráni umiestniť pamätnú tabuľu každému, kto niečo výnimočné urobil a významne sa zapísal do povedomia ostatných. Žiaľ, v súčasnosti nie sú pamätné tabule „populárne“, čo je veľká škoda. Pravdou je, že pamätné tabule niečo stoja, ale pri troche námahy a odhodlania sa ich výroba dá zabezpečiť. Dôležitejšie je chcieť a pre dobrú myšlienku získať ďalších. Určite sa nájde niekto ochotný, kto finančne prispeje na výrobu tabule a pomôže s inštaláciou. Napokon, môže prispieť aj miestne zastupiteľstvo.

V ostatnom čase sa mi podarilo zabezpečiť umiestnenie troch pamätných tabúl a jedného Kameňa zmiznutého (Stolperstein) v Tvrdošíne, Banskej Bystrici, Palárikove a v Prahe. Netreba sa dať odradiť prvým neúspechom, ani nepravdivými, pamiatkarmi či kdejakými úradníckymi šimľami. Naopak, ak ste presvedčený o správnosti uctiť si pamätnou tabuľou pamiatku významnej osobnosti alebo udalosti, nebojte sa a chodte do toho. Z vlastných skúse-

Pokračovanie úvodníka na str. 2

Prvé pozjazdové rokovanie ÚR SZPB

V zasadačke mestského úradu v Liptovskom Mikuláši sa 17. júla 2026 uskutočnilo prvé pozjazdové zasadnutie novej Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Rokovania sa zúčastnilo 32 z 38 čle-

nov ÚR SZPB, pričom traja členovia využili možnosť pripojenia prostredníctvom videokonferencie. V úvode prítomných privítal primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč.

Rokovanie viedol predseda SZPB Jaroslav Demian spolu s podpred-

sedami Jánom Rohárom a Jozefom Guligom a tajomníčkou Katarínou Malíkovou. Prostredníctvom videokonferencie sa zo zahraničia pripojil aj podpredseda Marián Kéry.

Podrobnejšie na str. 2

Posledná rozlúčka s Františkom Švidraňom

Dňa 23. júla 2026 sa vo Zvolene uskutočnila posledná rozlúčka s Františkom Švidraňom, posledným žijúcim delostrelcom Slovenského národného povstania a významnou osobnosťou našich dejín.

František Švidraň sa narodil v roku 1922 v Polomke. Jeho život bol príkladom odvahy, skromnosti a pevného charakteru. Keď v roku 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, napriek tomu, že sa pre zdravotné problémy nachádzal v nemocnici, rozhodol sa odísť a pridať sa k bojovníkom za slobodu.

Po skončení vojny zasvätil svoj život službe ľuďom v policajných zložkách. Svoju pracovnú kariéru ukončil v hodnosti majora.

Za svoju odvalu a celoživotný prínos získal viacero vyznamenaní. Aj vo vysokom veku zostával aktívny, zaujímal sa o dianie vo svete a ochotne odovzdával svoje životné skúsenosti mladším generáciám. Opakovane pripomínal vzácnu hodnotu slobody a mieru, ako aj zodpovednosť za budúcnosť našej krajiny.

Prezident Slovenskej republiky Peter Pellegrini zaslal rodine kondolenčný list, v ktorom vyjadril úprimnú sústrasť a uctil si výnimočný život a službu Františka Švidraňa vlasti. Kondolenčný list a veniec v mene

prezidenta SR odovzdal rodine plukovník Richard Beniak z Čestnej stráže prezidenta SR.

Odkaz Františka Švidraňa zostáva trvalou súčasťou pamäti slovenského národa.

Čeť jeho pamiatke!

text a foto: Kancelária prezidenta SR |

Ústredná rada: postupne sa plní uznesenie zjazdu

Prvým pozjazdovým rokovaním Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov 17. júla v Liptovskom Mikuláši začal naplňovať svoj sľub nový predseda Jaroslav Demian, že celoslovenské orgány Zväzu sa nebudú pracovne stretávať iba v hlavnom meste, ale aj inde v republike, kam vedú dobré dopravné spojenia.

Zaznamenal úspech, lebo uprostred dovolenkového obdobia prišlo na zasadanie 32 z 38 členov ÚR SZPB, pritom traja členovia využili možnosť pripojenia sa prostredníctvom videokonferencie. Tak aj hlasovali, podpredseda Marián Kéry sa z dovolenky v Turecku niekoľkokrát zapojil do diskusie.

Na začiatku rokovania členov ÚR privítal primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč.

ministerstve vnútra, sa stal jej členom predseda Klubu umelcov, spisovateľov

rián Kéry, Jozef Guliga, Ján Rohár) a tajomníčka (Katarína Malíková). Certifikáty potvrdzujúce rozhodnutie 19. zjazdu o udelení titulu čestný podpredseda SZPB odovzdali Jaroslavovi Bulkovi (Žiar nad Hronom) a Jurajovi Drotárovi (Žilina).

Na zasadnutí po krátkom vysvetlení postupne bez problémov schválili viacero dôležitých vnútorných dokumentov: organizačný poriadok SZPB, rokovací a volebný poriadok orgánov Zväzu, smernice o cestovných náhradách a o udeľovaní ocenení a vyznamenaní. Odsúhlasili aj rozpočet na rok 2026 a rozdelenie príspevku vládnej dotácie, ktorá už dorazila na centrálny účet SZPB, medzi jednotlivé oblastné organizácie.

Vnútrozväzová situácia sa konsoliduje

Ústredná rada sa zaoberala aj vnútrozväzovou situáciou po 19. zjazde SZPB. Úplný rozklad zaznamenalo vedenie trnavskej OblO. V súčasnosti s viacerými tamojšími základnými organizáciami ÚR zvolá do 15. septembra mimoriadnu oblastnú konferenciu. Tú plánujú usporiadať aj v Košiciach.

Pomery by sa všade mali konsolidovať do decembra tohto roka už len vzhľadom na rozdelenie finančného príspevku poslaného z ministerstva vnútra. Rada potvrdila zámer pokračovať v stabilizácii vnútorných pomerov SZPB a v príprave podujatí pri príležitosti 80. výročia vzniku Zväzu slovenských partizánov, na ktorého tradície nadväzujeme.

Účastníci zasadania v Liptovskom Mikuláši zároveň jednoznačne deklarovali, že nedopustia, aby sa ktokoľvek neoprávnene prezentoval alebo vystupoval v mene Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Právo oficiálne ho zastupovať majú výlučne orgány zvolené na nedávnom zjazde v Banskej Bystrici.

text a foto: M. Krno a J. Rohár

Pamätné tabule – pamiatka a úcta

Pokračovanie úvodníka zo str. 1

ností viem, že hoci si to vyžaduje trpezlivosť a veľa vybavovania, s korektným prístupom sa to dá zvládnuť.

Slovensko je priam popretkávané príbehmi obdivuhodných ľudí a zlomových udalostí, ktoré formovali našu krajinu, ale často aj svet. Stačí sa lepšie poobzerať okolo seba a nájdeme osobnosť alebo udalosť, ktorá by si zaslúžila byť zvečnená na mramorovej tabuli. Prečo ich nepripomenúť svetu a nám ostatným. Sú krajiny, kde si vzácných ľudí a rôzne dejinné udalosti pripomínajú pamätnými tabuľami veľmi dôstojne aj v súčasnosti. Intenzívne sa zaoberám heydrichiádou v Čechách a účasťou českých i slovenských parashutistov vycvičených cez druhú svetovú vojnu vo Veľkej Británii, preto poznám skupiny nadšencov, ktorí tieto historické udalosti pripomínajú novými pamätnými tabuľami. Sú to pomerne mladí ľudia a aj odhalovanie pamätných tabulí organizujú na vysokej úrovni.

Na Slovensku je tiež veľa šikovných ľudí a mnohí pracujú aj v našom zväze. Zamyslime sa, kde a komu by sme odhalili pamätnú tabuľu, veď v každom regióne žil a pracoval niekto dôležitý, na ktorého sa zabúda. S výtvarným riešením tabule radi pomôžeme v našom Klube umelcov, spisovateľov a historikov pri Ústrednej rade Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Teší ma, že koncom júna tohto roku bola slávnostne odhalená pamätná tabuľa brigádneho generála Jánovi Golianovi na budove Strednej priemyselnej školy strojníckej na Fajnorovom nábreží v Bratislave, kde chodil na strednú školu. S myšlienkou odhaliť pamätnú tabuľu prišiel genmjr. v. v. Svetozár Nađovič. Pred rokom som si bol s ním uctiť pamiatku generálov Jána Goliana a Rudolfa Viesta v koncentračnom tábore Flossenbürg. Cestou mi rozprával o kdejakých problémoch s tabuľou, ale ani na chvíľu som nezapochyboval, že by sa mu zámer nepodaril. Zaiste sa podarí aj nám umiestniť ďalšie nové pamätné tabule. Najťažší krok je vždy ten prvý – odhodlať sa a premeniť myšlienku na čin.

Nová pamätná tabuľa gen. Jánovi Golianovi na SPŠ strojníckej na Fajnorovom nábreží v Bratislave.

Slávnostné odovzdanie čestných titulov čestný podpredseda Jaroslavovi Bulkovi a Jurajovi Drotárovi.

Mali do Mikuláša najďalej Liptáci?

Ukázalo sa, že do srdca Liptova to mali relatívne blízko i zástupcovia Humenného, Trebišova či Senice. „Ako si ďaleko“ to mali členovia z horného Liptova, nik z nich neponúkol pomoc pri zorganizovaní podujatia a do zasadácky mestského úradu sa neprišiel pozrieť ani zo zvedavosti. Samozrejme, s výnimkou toho ich nepochybne najznámejšieho člena - primátora Liptovského Mikuláša a poslanca NR SR Jána Blcháča. V uvítacom príhovore o. i. pochválil doterajšiu činnosť mestskej organizácie SZPB a vyslovil presvedčenie, že spoločne prekonáme dočasné nedorozumenia.

Na 19. (mimoriadnom) zjazde SZPB v Banskej Bystrici odmietlo účasť 8 z 35 oblastných organizácií (OblO), z nich zasadanie ÚR v Mikuláši ignoroval už iba päť. Košičania ako pozorovateľa poslali Alexandra Riabova, ktorý niekoľkokrát diskutoval.

Ústredná rada sa zaoberala aj viacerými personálnymi otázkami. Podľa nových Stanov, zaregistrovaných na

a historikov pri ÚR (KUSH) prof. Jozef Leikert. Za OblO v Lučenci nahradila Mária Špaňhelová Branislava Ondruša, ktorý sa vzdal členstva v ÚR. Vzhľadom na to, že Jaroslava Demiana na zjazde zvolili za predsedu Zväzu, bude za OblO Brezno v ÚR pôsobiť Viliam Hláčik. Podobne v prípade nového podpredsedu Jozefa Guliga bardejovskú OblO bude prezentovať Artem Fecko.

Noví členovia predsedníctva

Prítomní jednomyselne zvolili členov predsedníctva ÚR za jednotlivé samosprávne kraje. Za bratislavský Jozefa Leikerta (KUSH), za trnavský Ľubomíra Pastuchu (OblO Piešťany), za nitriansky Elenú Novotnú (Nitra), trenčiansky Martin Vaško (Trenčín), žilinský Robert Fajta (Ružomberok), za banskobystrický Máriu Špaňhelovú (Lučenec) a za prešovský Michala Kopku (Poprad). Zástupcu Košického kraja zvolia na najbližšom zasadnutí ÚR.

Podľa nových stanov sú automaticky členmi P-ÚR predseda (Jaroslav Demian), traja podpredsedovia (Ma-

Pohľad na členov ÚR SZPB.

Krátko zo zväzu

text: J. Rohár |

Minister Rudolf Huliak prijal vedenie SZPB

Predseda SZPB Jaroslav Demian a podpredseda Ján Rohár rokovali s ministrom cestovného ruchu a športu SR Rudolfom Huliakom o aktuálnej situácii vo zväze, možnostiach ďalšej spolupráce a podpore aktivít zameraných na zachovávanie historickej pamäti.

Predstavitelia SZPB poďakovali ministrovi za podporu rezortu prostredníctvom spoločnosti TIPOS. Finančný dar vo výške 15 000 eur prispel k zabezpečeniu XIX. mimoriadneho zjazdu SZPB v Banskej Bystrici.

Minister, ktorý je zároveň členom SZPB, pozitívne zhodnotil opatrenia prijaté novým vedením a vyjadril pripravenosť podporovať regionálne aktivity zväzu, prácu s mládežou a zachovávanie odkazu protifašistického odboja, osloboditeľov a hrdinov SNP.

Rokovanie na Ministerstve obrany SR

Vo štvrtok 2. júla 2026 rokovali na Ministerstve obrany SR predseda SZPB Jaroslav Demian, podpredseda Ján Rohár a tajomníčka Katarína Maliková s prvým štátnym tajomníkom Igorom Melicherom a riaditeľkou Kancelárie ministra Dušanou Skuhrovou. Delegáciu osobne pozdravil aj minister obrany Robert Kaliňák.

Rokovanie sa venovalo riešeniu vyúčtovania nevyčerpanej časti dotácie z roku 2025, posilneniu kontrolných mechanizmov a zvýšeniu transparentnosti hospodárenia zväzu. Zástupcovia rezortu ocenili opatrenia prijaté novým vedením SZPB a k vzniknutej situácii pristúpili konštruktívne.

Druhou témou bolo dôstojnejšie postavenie SZPB na významných pietnych a spomienkových podujatiach. Ministerstvo obrany prisľúbilo zvážiť úpravu protokolárnych pravidiel pri oslavách SNP, pietnych aktoch na Dukle a ďalších celoštátnych podujatiach. Diskutovalo sa aj o možnosti zabezpečenia autobusovej dopravy členov SZPB na tieto podujatia.

Účastníci pochodu Pluku nemsrteľných v minulom roku.

TREŇCIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ, MESTO BÁNOVCE NAD BEBRAVOU, MESTO PARTIZÁNSKE, OBEC UHROVEC, OBLASTNÝ VÝBOR SZPB TREŇČÍN

KRAJSKÉ OSLAVY

SNP

82. VÝROČIE SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO POVSTANIA

22. august 2026

Program

Jankov vršok

- 14.15 Fsk Liborčan
- 14.45 Pochod nesmrteľného pluku
- 15.00 Pietny akt kladenia vencov
- Koncertovanie vojenskej hudby

Areál TJ Tatran Uhrovec

- 16.00 Oslavy 50. výročia KK Hustra Uhrovec
- Kolkársky turnaj o pohár SNP
- Fsk Liborčan
- Sokolári Aquila Bojnice
- 17.00 Slávnostné otvorenie osláv
- Harmoniková akadémia Jozefa Opatovského
- Hudobná skupina Rios
- Ohňová show

Sprievodné podujatia

- Prezentácia výstavy „Nezabúdajme na spoločnú históriu“ /Mohyle Jankov vršok/
- 56. ročník Hádzanárskeho turnaja /Mestská športová hala Bánovce nad Bebravou/
- Lukostreba a zábavné atrakcie pre deti /Areál TJ Tatran Uhrovec/

ODCHOD AUTOBUSU Z BÁNOVCE NAD BEBRAVOU: 13.00 a 13.30 hod.
ODCHOD AUTOBUSU Z JANKOVHO VRŠKU: 16.00 a 16.30 hod.

Výzva na zapojenie sa do Pochodu Pluku nesmrteľných

22. august 2026 – Jankov vršok

Vyzývame všetkých účastníkov osláv Slovenského národného povstania, ktoré sa uskutočnia v sobotu 22. augusta 2026 na Jankovom vršku, aby sa zapojili do Pochodu Pluku nesmrteľných a vzdali tak úctu svojim predkom, ktorí bojovali za slobodu našej vlasti.

Pochod sa uskutoční o 14.45 hod. od amfiteátra k mohyle a organizuje ho OblV SZPB Trenčín.

Radi privítame nielen priamych účastníkov protifašistického odboja, ale aj ich potomkov a ďalších príbuzných, ktorí sa pochodu zúčastnia s fotografiami svojich predkov. Fotografie si môžu pripraviť a priniesť sami alebo ich prostredníctvom svojej ZO SZPB zaslať na OblV SZPB Trenčín.

K fotografii je potrebné pripojiť:

- meno a priezvisko,
- vek a bydlisko v rokoch 1944 – 1945,

- formu zapojenia do protifašistického odboja (napr. povstalecký vojak, partizán, ilegálny pracovník a pod.).

Fotografie spolu s textom budú spracované, vytlačené vo formáte A4 a zalamované.

Podklady je možné zaslať prostredníctvom ZO SZPB alebo priamo na Oblastný výbor SZPB Trenčín, Železničná 3, 911 01 Trenčín, prípadne elektronicky na adresu oblvt@szpb.sk, a to najneskôr do 18. augusta 2026.

Spracované fotografie budú účastníkom odovzdané pred začiatkom pochodu pri amfiteátri.

Každý nový účastník Pochodu Pluku nesmrteľných dostane pamätný odznak Partizánskej brigády Jana Žižku.

Od boja parašutistov proti nacistickej presile ubehlo 84 rokov

Na historickom mieste československého protinacistického odboja na Resslovej ulici v Prahe 2 sa 18. júna uskutočnili bohoslužby a pietny akt pri pravoslávnom Chráme sv. Cyrila a Metoda, ktorý pripomenul posledný boj našich parašutistov.

V krypte kostola sa v júni 1942 po úspešnom atentáte na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha ukrývalo sedem bojovníkov proti nemeckému nacizmu a zviazovali svoj posledný boj proti okupantom.

Pietny akt sa uskutočnil v Deň hrdinov druhého odboja, ktorý si Česká republika pripomína od roku 2018. Medzi hosťami nechýbal náčelník Vojenskej kancelárie prezidenta republiky genpor. Radek Hasala, náčelník generálneho štábu arm. gen. Karel Řehka, predseda Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR Tomio Okamura, viacerí členovia českej vlády a vlasteneckých organizácií. Český zväz bojovníkov za slobodu zastupoval o. i. jeho predseda Jaroslav Vodička.

Pred 84 rokmi, 18. júna 1942, vyvrcholil jeden z najvýznamnejších príbehov českého odboja. V krypte pravoslávneho kostola sv. Cyrila a Metoda padlo po niekoľkohodinovom boji sedem čs. parašutistov, ktorí sa podieľali na atentáte na Heydricha. Medzi nimi boli aj hlavní vykonávatelia operácie Anthropoid - Jozef Gabčík a Jan Kubiš.

Nacisti proti nim nasadili stovky vojakov, ktorí chrám obkľúčili a po-

Spomienkové zhromaždenie pod Chrámom sv. Cyrila a Metoda.

kúsili sa obrancu vyhnúť slzotvorným plynom a zaplavením krypty. Parašutisti sa však odmietli vzdať. Po vyčerpaní munície zvolili radšej smrť vlastnou rukou, akoby mali padnúť živí do rúk gestapa.

Ich hrdinstvo sa stalo symbolom odporu proti nacistickej okupácii a významne prispelo k medzinárod-

nému uznaniu československého odboja. Atentát na Heydricha bol jediným úspešným ozbrojeným útokom na vysoko postaveného predstaviteľa hitlerovského režimu počas 2. svetovej vojny.

text a foto: Ioannis Sideropoulos,
člen ÚV ČSBS
(úprava Martin Krno)

146. výročie narodenia generála Milana Rastislava Štefánika

Vladimír Strmeň a Branislav Tvarožek.

Dňa 21. júla 2026 si v obci Košariská pred rodným domom generála Milana Rastislava Štefánika pripomenuli 146. výročie narodenia tejto významnej osobnosti slovenských a európskych dejín.

Veniec prezidenta SR pred rodným domom M. R. Štefánika.

Milan Rastislav Štefánik sa do dejín zapísal ako vedec, vojak, diplomat, letec a jeden zo spoluvotcov česko-slovenskej štátnosti. Jeho život, odvaha, vlastenectvo a obetavá služba vlasti zostávajú inšpiráciou aj pre súčasné generácie.

Mimoriadnu vážnosť pietnemu aktu dodala účasť priamych účastníkov Slovenského národného povstania Branislava Tvarožka a Vladimíra Strmeňa. Prítomnosť mužov, ktorí so zbraňou v ruke bojo-

vali proti fašizmu a za slobodu našej vlasti, symbolicky spojila odkaz generála Štefánika s tradíciou protifašistického odboja.

Na spomienkovom podujatí sa zúčastnil aj štátny tajomník Ministerstva obrany SR Martin Vojtašovič, ktorý si uctil pamiatku generála M. R. Štefánika a jeho trvalý odkaz vlastenectva, odvahy a služby národu.

text a foto: MO SR, J. Rohár |

Spomíname na legendárneho Viliama Žingora

Dňa 30. júla 1912 sa v obci Bystrica pri Martine narodil generálmajor in memoriam Viliam Žingor, významný organizátor partizánskeho hnutia, účastník Slovenského národného povstania a neskoršia obeť komunistických represálií.

Ako záložný dôstojník slovenskej armády odmietol v júli 1943 nastúpiť vojenskú službu na východnom fronte a odišiel do hôr. Na jar 1944 vytvo-

ril spolu so zbehnými, dobrovoľníkmi a utečencami z nemeckých zajateckých táborov partizánsku skupinu, ktorá sa stala základom II. slovenskej partizánskej brigády generála Milana Rastislava Štefánika.

Po vypuknutí SNP sa brigáda pod jeho velením zapojila do bojov v Ražskej kotline a podieľala sa na obrane povstaleckého územia. Po potlačení Povstania pokračovala v horách v ob-

rane svojich táborov a v diverznej činnosti až do príchodu frontu.

Po oslobodení pôsobil Viliam Žingor ako zástupca náčelníka Zboru národnej bezpečnosti pre stredné Slovensko a stal sa poslancom Slovenskej národnej rady. Významnú úlohu zohral aj pri organizovaní bývalých účastníkov protifašistického odboja.

V júli 1945 sa stal generálnym tajomníkom Zväzu slovenských partizá-

nov a v auguste 1946 jeho úradujúcim predsedom. Zväz slovenských partizánov patril medzi povojnové odbojové organizácie, z ktorých sa postupne vyvinul dnešný Slovenský zväz protifašistických bojovníkov.

Žingor presadzoval, aby Zväz slovenských partizánov zostal nadstraníckou organizáciou a nestal sa nástrojom jednej politickej strany. Kritizoval presadzovanie ľudí, kto-

Generálmajor in memoriam Viliam Žingor (1912 - 1950).

ri sa až po vojne začali neoprávne vydávať za partizánov, a odmietal snahu Komunistickej strany Slovenska ovládnuť partizánsku organizáciu. V roku 1947 preto vystúpil z KSS, ukončil pôsobenie v bezpečnostných zložkách a vzdal sa členstva vo Zväze slovenských partizánov.

Po februári 1948 bol pre svoje postoje zbavený poslaneckého mandátu, sledovaný Štátnou bezpečnosťou a existenčne prenasledovaný. Dňa 27. novembra 1949 ho zatkli v rámci akcie „Turiec“.

Vo vykonštruovanom politickom procese, ktorý sa konal od 18. do 21. októbra 1950, bol spolu so svojimi bývalými spolubojovníkmi Samuelom Bibzom a Ladislavom Nosákom

odsúdený za údajnú vlezradu a vyzvedačstvo na trest smrti. Všetkých troch popravili obesením v skorých ranných hodinách 18. decembra 1950 v Bratislave. Viliam Žingor mal iba 38 rokov.

V roku 1968 bol právne rehabilitovaný. Úplnej politickej a občianskej rehabilitácie sa dočkal až po novembri 1989. V roku 1990 bol in memoriam povýšený do hodnosti generálmajora.

Nedávno 25. apríla 2026 vo veku nedožitých 90 rokov zomrel jeho syn Radomír Žingor, bývalý poslanec NR SR a funkcionár SZPB (bližšie v Bojovníku č.4/5 2026).

text a foto: VHÚ, J. Rohár I

Pripomínáme si 100. výročie narodenia:

Asmolovov spolubojovník z Jasenskej doliny

Jozef Švantner sa narodil 20. augusta 1926 v obci Bacúch. Keď mal päť rokov, zomrela mu mama.

Začiatkom augusta 1944 prišli do ich dediny na nákladnom aute partizánski velitelia Sečanský a Asmolov, ktorí vyzývali mladých chlapcov, aby sa zapojili do partizánskeho boja. Mladého Jozefa ani ostatných mládencov nebolo treba presviedčať. Touto možnosťou boli nadšení a o chvíľu už bolo auto plné mladých ľudí, medzi ktorými boli aj dievčatá.

Previezli ich na Jasenské hole, kde ich provizórne vyzbrojili a absolvovali základný výcvik. Zdržali sa tam 14 dní. Neskôr sa horami presunuli do Kováčovej, kde sídlil partizánsky štáb.

Podieľali sa na prepadoch nemeckých jednotiek v obciach Trnie a Svätý Kríž. V septembri sa cez hory dostali do Zemianskych Kostolian. V tamojšej fabrike sa nachádzali príslušníci gestapa, ktorí zneškodnili partizánsku hliadku a strelbou partizánov rozohnali.

Po neúspešnej akcii sa vrátili do Svätého Kríža, odkiaľ podnikali útoky proti Nemcom v okolí a neskôr postupovali do Kopernice. Presúvali

sa horami a odtiaľ útočili na nemecké jednotky v doline. Nacisti ich zatlačili na kopec pri Svätom Kríži, kde mali partizáni vysielaciu.

Ďalej postupovali smerom na Banskú Bystricu a Staré Hory, kde opäť došlo k bojom s Nemcami. Neskôr sa presunuli na Prašivú, kde boli vybudované zemľanky. Po 14 dňoch však boli prezradení. Opäť sa zapojili do boja, v ktorom mali nepriatelia početnú prevahu.

Spolu s veliteľom Asmolovom sa Jozef Švantner presunul do Jasenskej doliny, kde zostali až do predjara. Horehronie už bolo oslobodené a od východu postupovali rumunské vojská a Červená armáda, ktoré pred sebou hnali ustupujúcich nacistov. Po oslobodení Horehronia sa Jozef Švantner vrátil domov.

Po vojne pracoval v lesnom závode a neskôr ako strážnik. V roku 1945 sa oženil a s manželkou mali tri deti.

Jozef Švantner bol členom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Pravidelne sa zúčastňoval na podujatiach organizovaných SZPB, ako aj na oslavách Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Jozef Švantner (1926 - 2020).

Za svoju účasť v Slovenskom národnom povstaní bol nositeľom viacerých štátnych, zahraničných a zväzových vyznamenaní.

Zomrel 11. októbra 2020 v Brezne vo veku 94 rokov.

text: A. Horváth, foto: archív I

Posledný povstalec z Trnavskej posádky

Štefan Minarovič (1926 - 2021).

Štefan Minarovič sa narodil 20. augusta 1926 vo Zvončine pri Trnave. Keď sa k moci dostal Hitler, otec ich pripravoval na to, že bude vojna, a povedal im: „Bojujte proti fašizmu.“

Dňa 30. augusta 1944 sa Štefan Minarovič stal vojakom 1. československej armády na Slovensku. Ako 18-ročný narukoval dobrovoľne. Na lúkach pri Žarnovici dostal výzbroj a absolvoval rýchly výcvik. Vyskúšali si ostrú strelbu, hod granátom a neskôr aj narábanie s mínometom.

Ako mínometčík bojoval po boku Trnavskej posádky na úseku od Zlatých Moraviec cez Hronský Beňadik, Novú Baňu, Horné Hámre a Žarnovicu až po Banskú Štiavnicu. Neustále sa dostávali do potýčok s nacistami, v ktorých museli tvrdo bojovať.

Pri Kozelníku na nich nepriateľ spustil mínometnú paľbu. Štefan dostal priamy zásah do ľavej ruky. Črepina mu roztrhla sval a zasekla sa až do kosti. Zároveň úplne ohluchol na ľavé ucho.

Skupina partizánov zabezpečila Šte-

fanovi aj ostatným raneným nákladné auto, ktoré ich odviezlo do nemocnice vo Zvolene. Krátko nato dostal otravu krvi a hrozila mu amputácia ruky. K zákroku však nedošlo, pretože Nemci sa od Maďarska približovali k Zvolenu a ranených vlakom poslali smerom na Harmanec, kde sa však tiež nachádzali nacisti.

Našťastie nemal na seba partizánsku, ale vojenskú uniformu, a tak ich ako ranených umiestnili do kláštora v Banskej Bystrici. Odtiaľ ich chceli Nemci previezť do Viedne, no Štefanovi a ďalším vojakom sa na stanici v Trnave podarilo utiecť.

Pod rúskom noci sa dostal domov. Pre časté kontroly Nemcov v dedine tam však nemohol zostať, a preto odišiel za bratom do Malých Levár na Záhorí, kde brat pracoval. Poznal sa s veliteľom Hlinkovej gardy v Malackách, ktorý zariadil, aby tam Štefan mohol chodiť na ošetrovanie.

Front sa postupne približoval a Štefan Minarovič sa napokon dočkal oslobodenia u svojho švagra v Bra-

tislave. Potom sa vybral domov, ale cestou sa zastavil v trnavských kasárňach. Bol šťastný, že sa tam stretol s viacerými kamarátmi, ktorí počas zimy pokračovali v partizánskom boji. Bol medzi nimi aj jeho posledný veliteľ František Fišera.

Keď Štefana uvidel, zalomil rukami a povedal: „Ty si to prežil? Nuž, zostaň s nami, budeš ďalej vojakom.“

Niekoľko dní strážili významné objekty v meste. Potom František Fišera

vyhlásil: „Ešte si pôjdeme zabojskovať!“ Odišli na Moravu, kde ich miestni obyvatelia nadšene vítali. Čakali ich už iba menšie prestrelky, pretože Nemci ustupovali.

Deviaty máj 1945 oslávil Štefan Minarovič v dedinke neďaleko Kroměříža. Stretli sa tam tri armády – československá, sovietska a rumunská – a spoločne oslavovali víťazstvo. Pre zranenie, ktoré utrpel počas vojny, zostal po celý život čiastočným invalidom.

Po vojne sa zamestnal vo Vodohospodárskych stavbách v Bratislave, kde pracoval až do odchodu do dôchodku. O vojenský dôchodok požiadal až v dôchodkovom veku.

Stal sa členom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Bratislave. Bol nositeľom viacerých slovenských, zahraničných a zväzových významaní. Mal priznané postavenie vojnového veterána a bol držiteľom Pamätného kríža vojnového veterána.

Každoročne sa zúčastňoval na oslavách Slovenského národného povstania a na oslavách ukončenia druhej svetovej vojny, ktoré sa konali 8. mája v Bratislave. V tento deň si obliekol sako s medailami, zavolať si taxík a išiel vzdať úctu svojim spolubojovníkom.

Štefan Minarovič zomrel 28. júla 2021 v Bratislave vo veku nedožitých 95 rokov.

text: A. Horváth, foto: archív I

Opäť jeden z nezabudnuteľných výletov

Oblasťný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Lučenci každoročne pripravuje pre svojich členov relaxačno-rehabilitačné pobyty, ktoré spájajú oddych, poznávanie i spoločné stretnutia. Po minulých pobytach v Dudinciach či Piešťanoch smerovali tentoraz kroky účastníkov do srdca Malej Fatry.

V marci 2026 sa 84 členov OblV SZPB Lučenec zúčastnilo týždňového pobytu v hoteli Bránica Belá pri Terchovej. Počas celého týždňa mali možnosť absolvovať zdravotné procedúry, oddýchnuť si v bazéne či saunách a načerpať nové sily v krásnom prostredí jedného z najmalebnejších regiónov Slovenska.

Pestrý program ponúkal aj množstvo poznávacích výletov. Účastníci navštívili Budatínsky zámok, Drotárske múzeum v Žiline, Múzeum kávy v Krušetnici, Slovenský orloj v Starej Bystrici i ďalšie zaujímavé miesta regiónu. Každý deň priniesol nové zážitky a príležitosť spoznávať kultúrne i historické bohatstvo severného Slovenska.

Ani milovníci športu neprišli skrátka. Hotelový rezort ponúkal stolný tenis, bowling a ďalšie športové aktivity. Niektorí účastníci využili priaz-

nivé podmienky na poslednú jarnú lyžovačku, iní dali prednosť turistike v okolitej prírode Malej Fatry.

Prijemnou bodkou za každým dňom boli spoločenské večery s hudobným programom, tancom a spevom, ktoré

ešte viac upevnili priateľské vzťahy medzi členmi oblastnej organizácie.

Týždňový pobyt v Belej pri Terchovej sa aj tentoraz niesol v znamení oddychu, dobrej nálady a spoločných zážitkov. Účastníci odchádzali domov

nielen oddýchnutí, ale aj s množstvom krásnych spomienok a presvedčením, že o rok sa opäť radi stretnú na ďalšom spoločnom pobyte.

text a foto: Mária Špaňhelová I

Zo Starej Ľubovne do Údolia smrti

ZO SZPB Stará Ľubovňa zorganizovala 20. júna 2026 spomienkovú akciu Po stopách druhej svetovej vojny na trase Stará Ľubovňa – Kalinov – Svidník – Dukla – Vyšný Komárnik – Údolie smrti – Stará Ľubovňa.

Za krásneho slnečného počasia sa akcie zúčastnili členovia SZPB zo Starej Ľubovne, Šambrona, Ľubotína a Strážan, žiaci ZŠ Ľubotín i vybraní členovia JDS z okresu Stará Ľubovňa.

V Kalinove priblížil bojovú činnosť Červenej armády člen OblV SZPB v Medzilaborciach. Oslobodenie Kalinova 21. septembra 1944 predstavovalo vstup sovietskych vojsk 4. ukrajinského frontu, konkrétne 1. gardovej armády generálplukovníka Andreja Grečka, na územie Československa. V bojoch o Kalinov padlo približne 1 200 sovietskych vojakov a zahynulo aj 30 miestnych obyvateľov. Vojnové udalosti v obci dodnes pripomína pamätník sovietskeho vojaka s dieťaťom, postavený v roku 1967.

Po presune do Svidníka si účastníci prezreli zmodernizovanú centrálnu expozíciu Vojenského historického múzea s názvom Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945. Celou expozíciou ich sprevádzala lektorka

múzea, ktorá pútavou formou predstavila dejiny vojenstva na Slovensku

prostredníctvom informačných panelov, dobových fotografií, dokumentov

i trojrozmerných zbierkových predmetov. Výklad priblížil obdobie od

vypuknutia prvej svetovej vojny cez medzivojnové roky až po ukončenie druhej svetovej vojny, pričom osobitný dôraz bol venovaný vojenským dejinám Slovenska.

Veľký záujem vzbudili najmä unikátne exponáty – vojenské rovnošaty maršala ZSSR Kirila Semionoviča Moskalenka a armádneho generála Ludvíka Svobodu, ktorí počas Karpatско-duklianskej operácie stáli na čele sovietskej 38. armády, resp. 1. československého armádneho zboru v ZSSR. Práve jednotky pod ich velením zohrali významnú úlohu v bojoch o Duklianský priesmyk.

Účastníci si následne uctili pamiatku osloboditeľov pri pamätníku Ludvíka Svobodu vo Svidníku,

navštívili Duklianske bojisko s pamätníkom a vojnovým cintorínom, Údolie smrti i Pamätník sovietskej armády vo Svidníku. Pri jednotlivých zastaveniach podal odborný výklad predseda Obč. Zboru SZPB Stará Ľubovňa Ing. Václav Homišan.

Organizátorkou spomienkovej akcie bola členka predsedníctva Obč. Zboru SZPB Mária Vojteková, ktorej patrí úprimné poďakovanie za kvalitnú prípravu podujatia. Účastníci zájazdu si rozšírili poznatky predovšetkým o bojoch vojsk 4. ukrajinského frontu a 1. československého armádneho zboru pri oslobodzovaní východného Slovenska.

text a foto: Václav Homišan |

Po stopách SNP v Rimavskej doline so žiakmi základných škôl

V tomto článku sa vám, milí čitatelia Bojovníka, prihovárime, aby sme vás oboznámili s podujatím, ktoré každoročne organizuje naša ZO.

Z tohto dôvodu naša ZO č. 2 v Rimavskej Sobote v spolupráci s Klubom vojenskej histórie Vepor a za účasti jeho predsedu pána Kamenského už piaty rok organizuje Deň otvorených dverí pre žiakov 8. a 9. ročníkov základných škôl.

Aj tento rok sme v júni so žiakmi zo základných škôl v Rimavskej Sobote, Hrachove a Rimavskej Bani navštívili najskôr obec Kociha. Pri pomníku siedmich civilných obyvateľov, ktorých nemeckí okupanti popravili za pomoc partizánom, sme položili kyticu a vypočuli si príhovor predsedu našej ZO pána Bendu. Zaujímavú históriu obce priblížila jej starostka pani Klimová.

Potom sme sa presunuli do susedného Hrachova, kde na ihrisku základnej školy prebehli súťaže družstiev. Súťažilo sa v streľbe zo vzduchovky, hode granátom na cieľ, preťahovaní lanom i vo vedomostnom kvíze

Jednou z hlavných úloh členov SZPB je rozvíjať historické povedomie a oboznamovať mladých ľudí s činnosťou a poslaním SZPB, aby sa nezabudlo na hrôzy vojen a aby sme si mier vážili a dokázali ho čo najdlhšie uchrániť.

o Slovenskom národnom povstaní. Žiaci s veľkým nadšením plnili všetky disciplíny a najlepší jednotlivci boli odmenení drobnými cenami. Každá zo zúčastnených škôl zároveň dostala sadu športového náčinia.

Za všetky odmeny patrí úprimné poďakovanie sponzorom a starostom obcí Hrachovo, Kociha a Rimavská Baňa. Celé podujatie sme zakončili výborným gulášom, ktorý pripravil starosta obce Hrachovo.

Z vydareného dopoludnia sme odchádzali veľmi spokojní a už teraz sa tešíme na ďalšie stretnutia, počas ktorých spoločne navštívime ďalšie pamätníky v regióne Gemer-Malohont.

text a foto: Výbor ZO č. 2 SZPB Rimavská Sobota

Po stopách najvýznamnejších bojov druhej svetovej vojny

V rámci podujatia Po stopách najvýznamnejších bojov druhej svetovej vojny na území Slovenska navštívili členovia ZO SZPB v Brusne Pamätník víťazstva v Dargovskom priesmyku.

Po položení venca k pamätníku si prezreli aj Sieň bojovej slávy. Hlboký dojem na všetkých účastníkov urobil krátky dokumentárny film venova-

ný bojom v Dargovskom priesmyku a oslobodeniu regiónu. Silný zážitok ešte umocnili autentické dobové zábery z bojov, ktoré pomohli lepšie pochopiť dramatické udalosti a historické súvislosti oslobodzovacích bojov na východnom Slovensku.

text: RSDr. Karol Uhrík
foto: Iveta Kubusová |

Záhorie – kraj ležiaci za horami...

Dňa 20. júna 2026 zorganizovala ZO SZPB v Šelpiciach (Obl.O. Trnava) poznávací zájazd na Záhorie, ktorého sa zúčastnilo 23 členov. Cieľom podujatia bolo spoznať historické a kultúrne pamiatky regiónu, navštíviť miesta spojené s vojnovou históriou a vzdať úctu padlým.

Prvou zastávkou bola obec Cerová-Lieskové s jedinečnou expozíciou Marekove bábiky, ktorá prostredníctvom zbierky krojovaných bábik zo Slovenska i zo zahraničia približuje

je bohatstvo slovenských ľudových tradícií.

Program pokračoval prehliadkou Holičského zámku, jednej z najvýznamnejších historických pamiatok

Záhoria. Účastníci ocenili postupnú obnovu tohto rozsiahleho historického objektu, ktorú realizuje mesto Holič. Na Námestí mieru následne s úctou a vďakou položili kvety k pamätníku padlých vojakov z prvej a druhej svetovej vojny, ako aj k pamätníku 36 padlých príslušníkov Červenej armády. Pamiatka na vojnové obete musí zostať navždy zachovaná.

Prijemným obohatením programu bolo stretnutie s primátorom mesta Holič. V priateľskej atmosfére predstavil rozvoj mesta i jeho aktuálne výzvy. Zástupcovia našej organizácie zároveň priblížili činnosť SZPB, jeho poslanie a možnosti vzájomnej spolupráce.

Po spoločnom obede nasledovala návšteva nového Pravoslávneho chrámu Matky Božej Počajevskej, kde účastníkov privítal miestny duchovný. Pútavý výklad o histórii a tradíciách pravoslavia bol pre mnohých novou a hodnotnou skúsenosťou.

Napriek horúcemu počasiu nechýbala ani návšteva vyhliadkovej veže a jediného zachovaného veterného mlyna na Slovensku, ktorý sa nachádza práve v Holiči. Záver programu patrilo Kopčanom, kde si členovia prezreli Kostol svätej Margity Antiochijskej – jednu z najstarších zachovaných sakrálnych stavieb na Slovensku – i zrekonštruovanú Kačenáreň. Cestou späť ešte z autobusu videli areál

žrebčína a kaštieľa, ktoré prechádzajú postupnou obnovou a získavajú svoju pôvodnú podobu a krásu.

Poznávací zájazd bol ďalším z podujatí, ktorými naša základná organizácia naplňa svoje poslanie – spája poznávanie histórie s uchovávaním pamiatky na obete vojen, rozvíja spolupatričnosť medzi členmi a odovzdáva hodnoty mieru, vlastenectva a úcty k minulosti ďalším generáciám.

text a foto: J. Valovičová I

Levoča privítala účastníkov pietnej cesty po vojnových hroboch

Pietny akt v Levoči.

Mesto Levoča spolu s členmi výboru ZO SZPB pod vedením predsedu Ing. Petra Hromjaka privítalo 26. júna 2026 na miestnom cintoríne účastníkov pietnej cesty po vojnových hroboch.

Pietna cesta sa uskutočnila pri príležitosti 111. výročia bojov prvej svetovej vojny na území Slovenska a 107. výročia bojov o československé hranice. Podujatie zorganizovalo Ministerstvo obrany Českej republiky v spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Československou obcou legionárskou a Nadáciou M. R. Štefánika.

V mene mesta Levoča privítal prítomných prednosta mestského úradu Mgr. Nikolaj Kučka. Súčasťou programu bolo kladenie vencov a kvetov, symbolická minúta ticha za padlých vojakov, príhovory hostí a zazneli aj štátne hymny Českej republiky a Slovenskej republiky.

Na levočskom cintoríne sa nachádza 441 vojnových hrobov z obdobia prvej svetovej vojny, ktoré sú trvalou pripomienkou tragických udalostí vojnových rokov a obetí, ktoré si tieto boje vyžiadali.

Čeť pamiatke všetkým padlým!

text a foto: Juraj Faltin I

Na opačnom konci republiky

Dňa 6. júna 2026 sa 11 členov ZO SZPB č. 16 „Terasa“ Košice na pozvanie ZO SZPB Trenčín zúčastnilo výletu po stopách SNP a bojov druhej svetovej vojny v okolí Trenčína.

V Parku generála M. R. Štefánika sme pri jeho pomníku položením venca vzdali úctu spoluzakladateľovi Československa.

Následne sme si pozreli rímsky nápis, ktorý v roku 179 n. l. vytesali Rimania do trenčianskej hradnej skaly.

Výletným vláčikom sme sa cez leopark Brezina dostali k pamätníku umučených bojovníkov druhej svetovej

vojny, kde sme ich pamiatku uctili položením venca. Obete pochádzali z rôznych štátov, jedna dokonca zo Spojených štátov amerických.

Neskôr sme pokračovali na Trenčiansky hrad a po jeho prehliadke sme zišli do mesta, kde sa na námestí konali oslavy Trenčína – Európskeho hlavného mesta kultúry 2026.

Cez Park generála M. R. Štefánika sme sa potom presunuli na železničnú stanicu a vlakom sa vrátili do Košíc.

text a foto: Natália Šmídová
predsedníčka ZO SZPB
č. 16 „Terasa“ Košice

Členovia ZO SZPB č.16 Košice v Trenčíne.

Nečakaná návšteva z Litvy, vnuk na mieste havárie lietadla

Nikolaj Jakovlevič Potapskij

Niekedy sa stáva, že človek niečo tvorí, na niečom pracuje a má situáciu pevne vo svojich rukách, takpovediac pod svojou kontrolou. Občas sa však stane, že sa všetko dostane do opačného štádia a zrazu má situácia úplnú kontrolu nad človekom. Hovorím o výskume a dokumentovaní udalostí havárie vojenského lietadla na vrchu Flós pri Gemerskej Polome. Dňa 16. októbra 1944 tu havarovalo lietadlo, ktoré prevádzalo príslušníkov 2. čs. paradesantnej brigády na pomoc Slovenskému národnému povstaniu.

Práve takýto jav sa mi udial v pondelok 22. júna 2026 v popoludňajších hodinách. Keď som prišiel z práce domov, zazvonil mi telefón.

„Adrian, v Betliari sa ubytoval vnuk druhého pilota Nikolaja Potapského. Prišiel aj s manželkou,“ vravel hlas v telefóne.

Chvíľu mi trvalo, kým som sa spamätal a premietol si v hlave, čo sa vlastne deje. Nestihol som ani zložiť telefón a obratom prišiel druhý telefonát. To mi už telefonovala pani starostka. Situácia bola jednoznačná. Stretnutie v pamätnej izbe, a to čím skôr. Všetko som nechal, sadol som do auta a odišiel na už pomerne známe miesto.

Na moje veľké prekvapenie bolo už v pamätnej izbe niekoľko ľudí, medzi nimi aj pani starostka obce Gemerská Poloma a zatiaľ pre mňa neznámy, rusky hovoriaci, pomerne mladý manželský pár. Keď som vstúpil do miestnosti, práve sa pozerali na fotografiu Nikolaja Jakovleviča Potapského. Následne sme sa zoznámili. Bol to Oleg, vnuk pána Potapského. Doprevádzala ho jeho manželka Jekaterina.

Prišli až z Litvy. Cestovali cez Poľsko a z Krakova ich cesta viedla do Košíc, následne k nám. Ihneď mi stisol ruku a poďakoval mi spôsobom, ktorý ma hlboko dojal. Začal rozprávať o rodine svojho starého otca. Dozvedeli sme sa, že súrodencov bolo päť, pričom štyria z nich padli počas druhej svetovej vojny. Najmladší prežil, mal však iba dva roky.

Oleg dlhé roky pátral po osude svojho starého otca a snažil sa zistiť miesto jeho posledného odpočinku. Nedarilo sa mu. Podľa jeho slov jedného dňa objavil na kanáli YouTube videoanimáciu priebehu letu a havárie lietad-

la, ktorú som tam publikoval. Z nej sa dozvedel o internetových stránkach venovaných havárii lietadla na Flóse. Po mnohých dňoch štúdia informácií, fotografií a dokumentov sa rozhodol navštíviť miesta spojené s osudom svojho starého otca.

Už vedel, že Nikolaj Jakovlevič Potapskij je pochovaný na spoločnom vojenskom cintoríne sovietskych vojakov v Košiciach. S manželkou tam zapálili sviecu a položili kvety. Po dlhých desaťročiach sa tak ich rodina konečne dozvedela, kde odpočíva druhý pilot lietadla Lisunov Li-2, ktoré v októbri 1944 havarovalo na vrchu Flós.

Oleg nám s dojatím ďakoval, že sa nám podarilo zistiť to, čo jemu nebolo súdené. Hovoril, že je to pre neho veľká úľava na duši. Chcel vedieť všetko, čo súviselo s udalosťami osudného 16. októbra 1944.

V minulých rokoch našu obec navštívili príbuzní Nikolaja Potapského, išlo však o inú vetvu rodiny. Olegovi príbuzní. Po smrti svojho otca našiel Oleg zápisník, v ktorom boli zapísané mená a kontakty na príbuzných, priateľov i známych. Medzi nimi objavil aj mená, adresy a telefónne čísla ľudí z Gemerskej Polomy. To bolo prvé konkrétne vodítko a zároveň dôvod, prečo sa Oleg s manželkou nečakane objavili v našej obci.

Vďaka tejto zhode okolností sme sa vôbec stretli. Pôvodne totiž plánovali navštíviť cintorín v Košiciach a pamätník na Kurtákovskej sami. Manželom sme darovali knihy o tragédii na Flóse a oni nám zapísali svoje dojmy do pamätných kníh.

Po dlhom a srdečnom rozhovore v pamätnej izbe sme sa všetci piati vybrali na Kurtákovú. Pri pamätníku sme vzdali úctu padlým hrdinom. Naši hostia si so záujmom prezreli pamätník, položili kytičku a zapálili sviecu na pamiatku obetí havárie. Následne som Olegovi ukázal fotografiu druhého pamätníka priamo na vrchu Flós a oboznámil ho aj s miestom dopadu lietadla, ktoré sa nachádza neďaleko pamätníka. Veľmi ho to zaujalo.

Neskôr sme odišli na spoločné posedenie, kde sme celé hodiny rozprávali o osude vojakov z lietadla, o našom regióne, o živote v Litve i o všetkom, čo našich hostí zaujímalo. Dohodli sme si program na ďalší deň.

Večer som rozmýšľal, čo by sme mohli darovať Olegovi a Kataríne, aby mali trvalú pamiatku na starého otca. Nápad prišiel pomerne rýchlo a pani starostka s ním rovnako súhlasila. Do rána som vyrobil darčkovú kazetu na mieru. Do nej som osadil najvzácnejší artefakt z lietadla, ktorý máme k dispozícii – časť „volantu“ z pracoviska pilota.

Keď som si pomyslel, že ho možno držal v rukách Olegov starý otec a riadil ním svoje posledné chvíle vo vzduchu, prebehol mi po chrbte mráz. K volantu som pridal aj kúsok plechu z lietadla, na ktorom sa dodnes zachovala pôvodná zelená farba. Vyrobil som vnútornú výplň krabičky, vytlačil obrázok lietadla s informáciami a pripravil popis aj pre jej vnútornú stranu. Všetko bolo do rána hotové a pripravené.

V utorok 23. júna 2026 sme sa stretli pred obecným úradom, kde nás pri-

vítala pani starostka. V zasadačke sme Olegovi a Kataríne odovzdali dary, ktoré by ich rodine mali pripomínať, že sme nezabudli na históriu navždy spojenú s rodinou Potapských i našou obcou.

Pani starostka im venovala ďalšie knihy pre ostatných členov rodiny, slovenskú štátnu vlajku a pripravenú darčkovú kazetu s volantom. Boli to chvíle plné silných emócií. Olegovi sa tísli slzy do očí. Podal nám ruku a vrelo nás objal. Takéto prekvapenie nečakal. Získal spomienku, o akej ani netušil.

Po vŕcných slovách vďaky sme sa vybrali na vrch Flós. Pred obecným úradom nás čakali naši známi, ktorí nám poskytli odvoz terénnymi autami priamo na Flós, za čo im patrí úprimné poďakovanie. Výrazne to urýchlilo presun, keďže naši hostia museli byť popoludní už v Bratislave.

Na Flóse sme sa poklonili pri pamätníku a Katarína zasadila vedľa neho stromček. Priniesla tak kúsok svojej domoviny pre Olegovho starého otca. Po zapálení sviece nás Oleg požiadal, aby sme prešli priamo na miesto dopadu lietadla. Veľmi ho to zaujímalo.

Lesom sme sa presunuli na miesto havárie a ukázal som im, kde sa pravdepodobne nachádzala kabína lietadla. Moje predpoklady sa potvrdili. Po včerajšom daždi les odkrýval svoje tajomstvá. Lístie sa vplyvom dažďa a vetra posunulo a kde-tu odkrylo podlažie. Spoza stromov presvitali slnečné lúče a na zemi som zbadal odraz svetla.

„Oleg, idi sjuda i posmatri,“ povedal som.

Spoločná fotografia pri vojnovom hrobe.

Spoločne sme spod lístia opatrne vytiahli kus skla z kabíny lietadla. Bol to nádherný nález. Oleg mal v rukách pamiatku priamo z miesta, kde zahynul jeho starý otec.

Následne som im ukázal aj ďalšie zaujímavosti – hliníkový profil z lietadla, ktorý akoby vyrastal zo stromu, či strom, v ktorého koreňoch sú dodnes zarastené kúsky plechu. Príroda sa s haváriou vyrovnáva dodnes.

Zišli sme o niečo nižšie, kde sa pravdepodobne nachádzali časti krídiel a trupu lietadla. Opäť sa zopakovala podobná situácia. Zakýval som na Olega. Spoločne sme opatrne vytiahli zo zeme kus hliníkového plechu. Bola to časť nosníka krídla. Odľahčovacie otvory zostali nepoškodené.

Oleg mal slzy na krajíčku. Pohľadmi sme si povedali viac než slovami. Určite myslel na letcov a vojakov, ktorí sa v osudný deň nachádzali na palube lietadla.

Neskôr si nabral hrst zeme a Jekaterina si pozbierala niekoľko kamienkov na pamiatku.

Pred odchodom z Flósu poslal Oleg pozdrav do neba svojmu starému otcovi. Bolo to veľmi dojímavé. Nikdy sa nestretli, a predsa cítil k svojim predkom silné puto. Lúčil sa slovami: „Da svidanja.“ Slovo svidanja pritom zámerne zdôraznil. Povedal mi, že neho-

vorí zbohom, pretože sa sem ešte plánuje vrátiť aj so svojimi deťmi. Chce im ukázať miesto, kde hrdinsky zahynul ich prastarý otec.

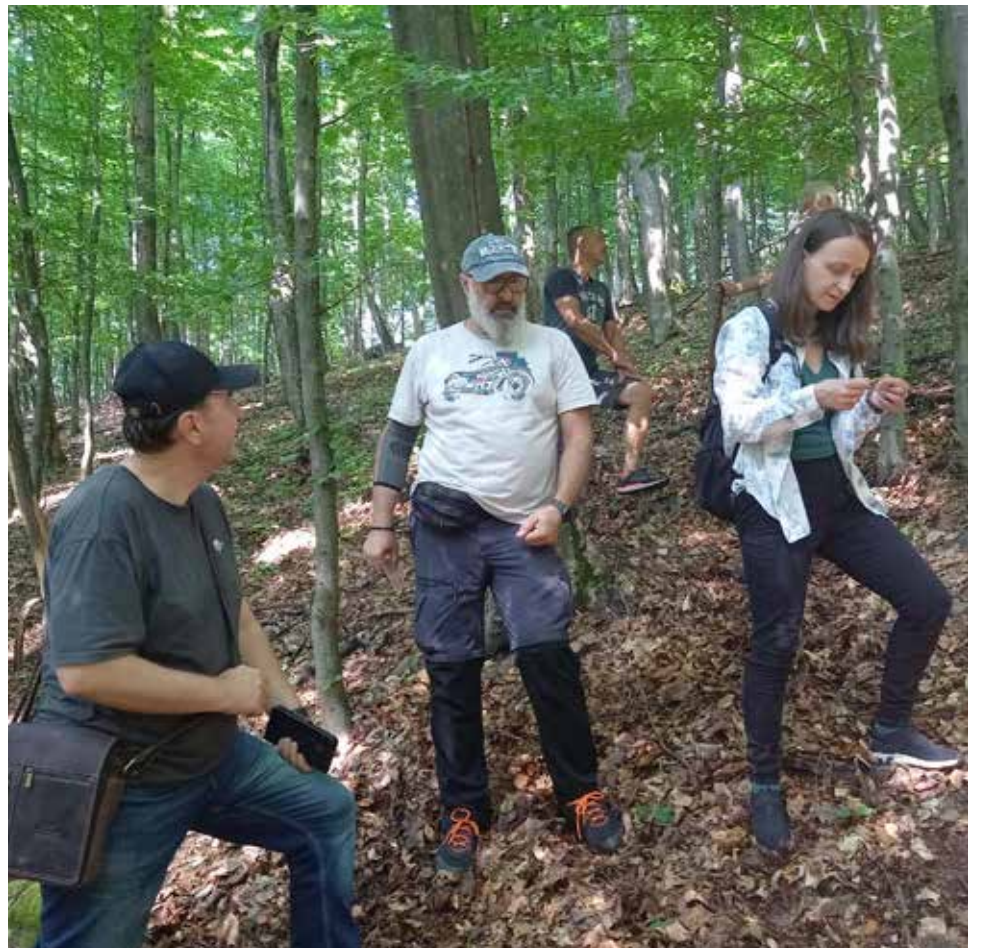
Po ceste z Flósu sme navštívili základnú školu v Gemerskej Polome. Vo vestibule sa dodnes nachádza najväčšia časť lietadla, ktorú máme k dispozícii. Privítal nás pán riaditeľ a umožnil nám prezrieť si kus krídla, ktorý žiakom dodnes pripomína našu históriu.

Zo školy viedli naše kroky pred budovu obecného úradu, kde sme sa s našimi hosťami rozlúčili. Padli slová vďaky, uznania a poďakovania za to, že sme ich zaviedli na Flós. Sami by toto miesto len veľmi ťažko našli.

Aj my sme ďakovali za ich návštevu. Oleg a Jekaterina obetovali svoj čas a prešli tisíce kilometrov, aby spoznali osud Nikolaja Potapského a uctili si jeho pamiatku. Boli to okamihy, ktoré sa neopakujú a ktoré ukázali, že aj udalosti dávno minulé majú svoj presah do súčasnosti.

Neskôr som si uvedomil, že počas celého výskumu a pátrania po bližších informáciách o havárii lietadla som sa vlastne dotýkal histórie. Teraz sa však návštevou Olega a Jekateriny história dotkla mňa.

Spracoval: Adrian Gallo – ZO SZPB Gemerská Poloma

Cesta na miesto havárie lietadla.

Svedectvá genocídy a odporu Rómov voči fašizmu

V Slovenskom národnom povstaní bojovali príslušníci viac ako 30 národov a národností, vrátane Rómov.

Príbeh genocídy Rómov a ich účasti v odboji proti fašizmu zostal zabudnutý a doteraz pre väčšinu verejnosti neznámy. Aj preto som súhlasil s ponukou napísať o tejto téme, ktorá pre nezaujímavú odbornú i laickú verejnosť zapadla do prachu dejín.

Bytostne sa ma dotýka, pretože moji predkovia sa proti fašizmu postavili so zbraňou v ruke a niekoľkí sa po potlačení Povstania stali obeťami genocídy. Mal som šťastie, že v našej rodine sa o tom, čo sa dia-

lo počas druhej svetovej vojny, hovorilo. Obaja rodičia ju prežili ako deti, otec mal v roku 1944 jedenásť rokov, mama osem, čiže mali osobnú skúsenosť z tohto veľmi ťažkého obdobia.

Podpoľanie srdcom Povstania

Hoci v mnohých iných rodinách spomienky na utrpenie Rómov radšej vytesnili do zabudnutia, najmä otec mi rozprával príbehy, ktoré sa pred vyše 80 rokmi odohrali v Detve a na jej

okolí. Moji predkovia sa tam usadili na začiatku 19. storočia. Boli medzi prvými, ktorí tu založili rómske osídlenie a našli si tu nový domov.

Prvého októbra 1944 sa v Detve uskutočnila jediná slávnostná partizánska prehliadka počas SNP. Na ňu sa išiel pozrieť aj môj otec. Okrem francúzskych, sovietskych a slovenských partizánov tam pochodovalo aj niekoľko rómskych.

V tomto regióne sa mnoho Rómov zapojilo do partizánskeho hnutia. Môj starý otec Ľudovít Oláh bol účastníkom SNP rovnako ako jeho bratia Mikuláš a Jozef. Stali sa členmi partizánskej skupiny Ernst Thälmann, ktorá bola súčasťou Brigády za Slobodu Slovanov a operovala v oblasti horského masívu Poľany.

Neváhali riskovať svoje životy

Keď sa nad tým zamyslím, musím vždy skonštatovať, že môj starý otec a jeho bratia boli skutočne odvážni muži. Napriek tomu, že Ľudovít a Jozef v tom čase už mali rodiny a doma zanechali manželky a malé deti, neváhali sa pridať k Povstaniu a riskujú svoje životy prispeli k porážke fašizmu. Bojovali bok po boku so Slovákmi, Francúzmi, Rusmi a inými národmi Sovietskeho zväzu za slobodu a lepší svet, ktorý spoločne vybudujú po skončení vojny.

Po potlačení Povstania bratov starého otca nacisti zajali a internovali v koncentračnom tábore, kde Jozef po zranení nohy zmorený hladom a otročnou prácou umrel na gangrénu. Domov sa vrátil iba mladší z nich, Mikuláš.

Tragický bol aj osud rodiny Klincovcov z obce Dúbravy, ktorá leží približ-

ne päť kilometrov od Detvy. Do nej sa vydali tri sestry môjho starého otca. Štyria z ich rodiny sa pridali k povstalcovi. Jednou z akcií partizánov bolo vyhodenie nemeckého nákladného vlaku medzi Detvou a Stožkom 23. novembra 1944, na ktorej sa zúčastnili aj Klincovci z Dúbrav. Z rozprávania tých, čo prežili, sa zachoval ich príbeh.

Krvavý účet špeciálnych jednotiek SS

Pamätníci spomínali na zimu na prelome rokov 1944 a 1945 ako na veľmi kruté mrazy a zálahy snehu. Partizáni nevyhnutne museli z času na čas zísť do dedín zohriať sa, doplniť zásoby jedla. Pravdepodobne 6. decembra v neskoro večer prišiel domov 21-ročný partizán Jozef Klinec-Bimbó, známy inak ako vynikajúci primáš. Niekoľko ho musel vidieť, tamojší Rómovia upodozrievali z udavčstva miestneho učiteľa, horlivého gardistu.

Na druhý deň ráno rómsku osadu obkľúčili príslušníci špeciálnych jednotiek SS. Odviedli všetkých mužov z rodiny Klincovcov starších ako štrnásť rokov do Detvy, tam ich držali v synagóge. Odtiaľ museli ísť peši do Zvolena s tabuľkou na prsiach s nápisom „Sonderbehandlung“ - zvláštne zaobchádzanie. Vtedy nikto z nich netušil, že ide vlastne o rozsudok smrti. Vážnili ich na Zvolenskom zámku.

Živých ich naposledy videli, ako nosili okná na zvolenskom súde. V decembri 1944 nadranom Rómov ich spolu so zajatými partizánmi a Židmi zavraždili a uložili v masovom hrobe na tamomšom židovskom cintoríne.

Obete teroru z masových hrobov

Až po vojne prehovoril očitý svedok, ktorý z povaly svojho domu vo Zvolene dovidel na neďaleký cintorín. Opakovane zaznamenal hororové výjavy masového vraždenia. Na svitaní nemeckí vojaci privádzali na cintorín ľudí, ktorí museli najprv vykopať jamy. Potom ich postrieli a zahrabali. Niektorých poznal osobne, vrátane známych muzikantov z Dúbrav – Klincovcov. Podľa jeho svedectva sa ešte niekoľko hodín po poprave na masových hrobách hýbala zem.

Po prechode frontu v marci a apríli 1945 na židovskom cintoríne úradne otvorili šesť masových hrobov, v ktorých objavili telá 128 zavraždených (86 mužov, 36 žien a 6 detí). Z exhumáčnych protokolov vyplýva, že príčinou úmrtia bola takmer vo všetkých prípadoch strelná rana do tyla.

Všetky tieto obete má na svedomí Einsatzkomando 14 z oporného bodu Zvolen, ktoré vyčíňalo na uvedených miestach od novembra 1944 do februára 1945. Veliteľom popravčej čaty bol SS-Unterscharführer Robert Wich, prezývaný krvavý zvolenský kat, ktorý vraždil s najzvrátenejším potešením.

Ján Klinec-Mojžiš prežil

Po vojne sa na exhumácii obetí zúčastnili aj ženy z rodiny Klincovcov. Pozostatky manželov, synov a synovcov často spoznali už iba podľa oblečenia, fajky, koženej tašky či zubov. Tento tragický príbeh však skrýva aspoň jeden pozitívny príbeh a to prežitie jedného z rodiny - Jána Klinca-Mojžiša.

Mal iba pätnásť rokov, keď ho spolu s ostatnými z Dúbrav odviedli nacisti.

Rómsky partizán Ľudovít Oláh.

Podarilo sa mu ujsť, keď pri prevoze vyskočil z auta. Napriek tomu, že po ňom strieľali, úspešne sa ukryl v hore a neskôr na rozličných miestach. Naposledy na štátnom statku v obci Želobudza, kde sa dočkal konca vojny.

Tento článok je len malým čriepkom z príbehov Rómov, ktorí sa počas druhej svetovej vojny pridali k odboju. Žiaľ, ich účasť sa po celé desaťročia prehliadala a bagatelizovala. Nech sú tieto riadky aspoň čiastočným splatením dlhu, ktorý ako spoločnosť máme voči príspevku Rómov v boji proti fašizmu.

Je to nesmierne dôležité najmä v čase, keď fašizmus opäť po celom svete dvíha hlavu. Musíme všetci bez rozdielu národnosti, rasy či vierovyznania spojiť sily, aby sme zlo fašizmu, nacizmu porazili.

text: Braňo Oláh, foto: archív autora I

Povstalecké letisko Tri Duby – vzdušná brána Slovenského národného povstania

Po vypuknutí Slovenského národného povstania mali bývalé obce Hájniki a Rybáre osobitné postavenie vďaka svojej strategickej polohe. Vojenská posádka v Hájniki, letisko Tri Duby a vojenská nemocnica v kúpeľoch Sliač túto skutočnosť ešte viac zväčšovali. Letisko svojím významom zohrávalo nenahraditeľnú úlohu.

Ešte pred vypuknutím ozbrojeného odporu proti nacistickému Nemecku, 29. augusta 1944, priletel na letisko Tri Duby hlavný veliteľ slovenskej armády generál

II. triedy Jozef Turanec. Počas svojej cesty do Banskej Bystrice bol na rozkaz veliteľa ilegálneho Vojenského ústredia podplukovníka generálneho štábu Jána Goliana zatknutý a internovaný. Jeho úlohou bolo zatknúť odbojových dôstojníkov.

Prvé dni SNP

Dňa 30. augusta 1944 priletel z letiska Vajnory prezidentský Junkers a dve lietadlá Focke-Wulf s posádkami, ktoré sa zapojili do Slovenského národného povstania. V ten istý deň bola na nákladných automobiloch privítaná aj skupina kapitána Ivana Haluzického z Piešťan, ktorá sa rozhodla bojovať proti nemeckej nacistickej armáde. Jej príslušníci následne statočne bojovali na viacerých úsekoch povstaleckého frontu.

Obyvatelia Hájniki a Rybár (od roku 1959 sú súčasťou mesta Sliač) boli bezprostrednými svedkami vojnových udalostí. Revolučné národné výbory v oboch obciach preukázali organizačné schopnosti pri riešení naliehavých úloh. Už 31. augusta 1944 bolo letisko Tri Duby napadnuté nemeckým letectvom. Okamžite boli nasadené pracovné sily na opravu letiskových dráh. Udalosti následne rýchlo naberali na intenzite.

Vzdušný most a obrana letiska

Dňa 5. septembra 1944 bol vytvorený vzdušný most sovietskeho doprav-

Slávne povstalecké letisko Tri Duby.

ného letectva. Na letisko boli dopravované zbrane, zdravotnícky materiál i príslušníci Červenej armády, ktorých úlohou bolo riadiť prevádzku pristávajúcich lietadiel a zabezpečiť rýchle vyloženie ich nákladu, aby mohli bezpečne pristávať ďalšie stroje. Všetko sa odohrávalo v nočných hodinách a pri vykladaní materiálu panovala prísna disciplína.

Dňa 10. septembra 1944 uskutočnilo nemecké letectvo dovtedy najväčší nálet na letisko v sile 27 lietadiel, z toho štyroch bombardovacích. Budova letiska, letisková plocha i viacero lietadiel kombinovanej letky boli vážne poškodené alebo zničené. Pri obrane letiska padlo desať vojakov a zahynulo aj dvadsať civilistov. Na oprave letiskovej plochy a obranných postavení pracovali vojaci spolu s obyvateľmi miestnych i okolitých obcí.

Hrdinstvo povstaleckých letcov

Kombinovaná letka sa napriek staralejším lietadlám osvedčila pri prieskumných letoch, útokoch na kolóny nepriateľa, delostrelecké batérie a guľometné hniezda. Zabezpečovala aj zásobovanie vzdialených povstaleckých skupín, ktorým dopravovala okrem iného aj povstalecké noviny. Významne podporovala povstalecké taktické skupiny pri obrane i útokoch.

Jeden zo skúsených pilotov, František Cyprich, na lietadle Avia B-534 prepadol a prinútil pristáť nemecké transportné lietadlo Ju 52 pri Banskej Bystrici. V priestore Prievidze zviahol Ján Režňák na lietadle Š-328 súboj

s nepriateľským lietadlom Fw 189, ktoré zostrelil. Majstrovstvo, odvaha a obetavosť príslušníkov kombinovanej letky boli obdivuhodné a zostávajú príkladom chrabrosti.

Spomienka patrí aj Rudolfovi Žiliakovi, vrchnému zbrojárovi kombinovanej letky. Hoci mal iba 33 rokov, všetci ho volali „otec“. Staral sa o svojich spolubojovníkov s mimoriadnou obetavosťou a s napätím očakával návrat všetkých pilotov z bojových letov. Už počas svojho života sa stal legendou.

Očakávanou pomocou pre povstaleckú armádu bol prilet 1. československého stíhacieho pluku zo Sovietskeho zväzu 17. septembra 1944 pod velením štábného kapitána Františka Fajtla. Na letisko Tri Duby priletelo 22 stíhacích lietadiel La-5FN. Základňou pluku sa stala obec Zolná, jej príhlé lúky a porasty jelší, ktoré poskytovali lietadlám lepšie krytie.

Dňa 18. septembra 1944 časť pluku, pozostávajúca z ôsmich lietadiel, zaútočila na letisko v Piešťanoch. Letci zničili deväť nemeckých lietadiel a ďalšie poškodili. Išlo o najväčší úspech pluku počas Slovenského národného povstania. V ďalších leteckých súbojoch poškodili ešte desať nepriateľských lietadiel. Významné straty spôsobili aj tankovým, delostreleckým a peším jednotkám nepriateľa a svojim nasadením výrazne spomaľovali postup nemeckej armády. Príslušníci 1. československého stíhacieho pluku preukázali mimoriadnu odvahu a vysokú bojovú zdatnosť v zápase proti nacistickým agresorom.

Pomník letcom padlým v SNP.

Nasadenie 2. československej paradesantnej brigády

Koncom septembra 1944 sa vzdušným mostom sovietskeho letectva začala na pomoc Slovenskému národnému povstaniu prepravovať na letisko Tri Duby 2. československá paradesantná brigáda. Jej veliteľom bol plukovník Vladimír Přikryl. Príslušníci brigády boli nasadení do bojov na najviac ohrozených úsekoch povstaleckej obrany – Zvolen – Žiar nad Hronom (vtedy Svätý Kríž nad Hronom), Železná Breznica – Trnavá Hora a Zvolen – Krupina. K ich rýchlemu nasadeniu významne prispela aj strategická poloha letiska Tri Duby. Príslušníci brigády mali rozhodujúci podiel na za-

držiavani postupu nemeckej armády až do obsadenia Banskej Bystrice 27. októbra 1944. Brigáda s viac ako päťsto príslušníkmi pod vedením plukovníka Vladimíra Přikryla následne prešla na partizánsky spôsob boja v horách. Boli a zostali príkladom statočnosti.

Na rozsiahlu pomoc sovietskeho dopravného letectva počas Slovenského národného povstania nemožno zabudnúť. Bola účinná, obetavá a bratská. Naša vďaka a úcta patria sovietskym letcom i všetkým, ktorí sa na tejto pomoci podieľali. Nikdy nestrácajme historickú pamäť!

text: Juraj Bobor,
foto: archív Bojovník

Pevnosť hrdina na sútoku dvoch riek

Nedávno si Bielorusi pripomenul 85. výročie obrany Brestu pred inváziou hitlerovských vojsk. Na spomienkových oslavách sa zúčastnila aj delegácia SZPB. Samozrejme, história tamojšej pevnosti a najmä mesta je omnoho staršia. Dokumentuje to aj Pamätník Milénia na križovatke dvoch hlavných ulíc – Sovietskej a Gogoľovej, ktorý odhalili v júli 2009 pri príležitosti tisícého jubilea založenia tejto západobieloruskej metropoly.

Os pomníka financovaného z darov obyvateľov i z mestskou pokladne tvorí stĺp s anjelom strážnym vo výške 15 metrov. Bronzové sochy a reliéfy od umelca Aliaxeja Paulivčuka v štýle art nouveau zobrazujú šesť historických výjavov: legendu o založení mesta, jeho

výstavbu s podporou litovských kniežat, účasť obyvateľov v bitke pri Grunwalde z júla 1410, kde Nemci utrpeli drvivú porážku, kalvínsku Brestskú bibliu z roku 1563, najstaršej vydanej v plnom znení v poľštine, obranu pevnosti v roku 1941 až po dobývanie vesmíru.

Pamätník pohraničníkov pri vstupe do pevnosti.

Socha Smäd, symbol utrpenia a odvahy obrancov Brestu.

V obrannom vale proti Západu

Pôvodne Brest založili ako mnohé iné slovanské sídliská, vrátane Mikulčíc na Morave, na ostrovoch sútoku riek - Západný Bug a Muchavec. Dejiny mesta osa odvíjali od záujmových sfér poľského štátu, „veľkej“ Litvy a východoslovanských kniežactiev, neskôr cárskeho Ruska, ktorého súčasťou sa stalo po treťom delení Poľska v roku 1795.

Už o štyri roky predložil ruský vojenský inžinier Dolovan projekt uni-

kátneho pevnostného objektu, ktorý potom rozpracovali Maleckij a dvaja odborníci paradoxne nemeckého pôvodu Opermann a Feldmann. Roku 1830 ho schválil cár Mikuláš I. Stal sa súčasťou systému opevnení, ktorý mal slúžiť ako obranný val proti Západu. Základný kameň v Breste položili 1. júna 1836, o šesť rokov sa pevnosť stala bojaschopnou.

Vytvorili štyri obranné zóny. Ústrednú - Citadelu - vybudovali v dovtedaj-

Umelecké dielo stvárňujúce posledné boje o pevnosť.

šom obchodnom centre mesta, ktoré sa celé muselo presunúť o niekoľko kilometrov na východ. Z pôvodných stavieb sa na malom návrší zachoval iba Kostol sv. Mikuláša s nedeľnou školou a so zvonnicou, ktoré pred niekoľkými rokmi zrenovovali.

Kláštir vtedy premenili na vojenské veliteľstvo, z neho však zostali len základy. Teraz pri nich stojí 30 metrov vysoká betónová socha obrancu mesta s názvom Odvaha (Mužstvo). Ide o jeden z najvýraznejších príkladov sovietskeho sochárskeho monumentalizmu.

Dve múzeá, tri predmostia

Zrekonštruované dvojpodlažné kasárne z červených tehál dosahujú dĺžku dva kilometre., vonkajšie steny sú hrubé dva metre. Približne pol tisícky kazemát (ciel) umožňovali poskytnúť útočisko až 12-tisíc vojakom aj s dostatočnými zásobami a muníciou. Teraz tu nájdete dve múzeá. Jedno sa sústreďuje na obranu Brestskej pevnosti v roku 1941, druhé, novšie, pokrýva tematicky širšiu oblasť vrátane sekcie venovanej trpkému údelu sovietskych vojnových zajatcov v Tretej ríši.

Južné, volyňské opevnenie vzniklo v areáli, kde stál stredoveký hrad, ktorý počas výstavby museli zbúrať. Severná časť obranného systému vyrástla v Kobrinskom obvode mesta, kde o. i. boli verejné budovy. Terespolské predmostie vzniklo pri bočnom ramene Západného Bugu. Štyri forte (pevnosti I, K, L a O) sa dnes nachádzajú v susednom Poľsku.

V priebehu 19. storočia Rusi pevnosť neustále zdokonaľovali. V rokoch 1878 až 1888 obklopilo Citadela desať typizovaných tehlových fortov s päťholíkovým pôdorysom a s kanónmi na valoch. V roku 1909 spustili ich komplexnú modernizáciu betónovými konštrukciami. Z kasární ponechali

len vnútorné steny, zvyšok objektov postavili znova.

Vojenská technika sa však rýchlo menila, preto sa v roku 1913 začala stavba veľkoryso chápaného vonkajšieho prstenca, v rámci ktorého sa plánovalo 14 veľkých a päť malých pevností trojuholníkového alebo kosoštvorcového pôdorysu a 21 oporných bodov. Ani jeden z veľkých fortov sa však nepodarilo dokončiť pred vypuknutím prvej svetovej vojny. Vtedy opevnenia dosiahli celkovú dĺžku 30 kilometrov a plocha predstavovala štyri štvorcové kilometre.

Prvý raz Nemci bez boja

Na začiatku vojny ležal Brest Litovský hlboko v tyle cárskeho samoderžavia a tak delostreleckú výzbroj Rusi odsunuli na front, kde spočiatku úspešne postupovali, aj na východnom Slovensku. Vzápätí sa karta obrátila, preto napochytr presunuli výkonné kanóny z pobrežných opevnení do Brestu.

Vzhľadom na značne nízky stupeň dokončenia modernizácie tamojších fortov sa ruské velenie rozhodlo pevnosť obetovať. Na konci augusta 1915 odtiaľ evakovali výzbroj a zásoby, väčšinu pevností vyhodili do vzduchu a po demolácii mostov domáce vojsko ustúpilo. Nemci obsadili Brest bez boja, v pevnosti umiestnili svoj generálny štáb.

Po komplikovaných rozhovoroch 3. marca 1918 v tamojšom Bielom paláci nová sovietska vláda podpísala v ústrednými mocnosťami brest-litovskú mierovú dohodu, ktorou síce vycúvala z vojny, ale prišla o rozsiahle územie. Dokument bol zrušený prímerím z 11. novembra 1918 a následne anulovaný Versaillskou zmluvou.

Tak či onak, obnovený poľský štát pod vedením Józefa Pilsudského využilo občiansku vojnu a zahraničnú in-

tervenciu proti Sovietskemu Rusku na obsadenie rozsiahleho územia Litvy (vrátane jej hlavného mesta Viľna), Bieloruska (Minsk ležiaci v centre krajiny sa stal fakticky pohraničným mestom) a západnej Ukrajiny. Pred rokom 1795 boli síce súčasťou poľsko-litovskej únie, ale Poliaci v týchto oblastiach tvorili iba 5 až 30 percent obyvateľstva.

Víťazné štáty Dohody s Pilsudského počínaním nesúhlasili a trvali na línii, ktorú na etnickom princípe stanovil britský štátnik a diplomat lord George Curzon a de facto v súčasnosti predstavuje západnú hranicu Poľskej republiky. Mesto pod upraveným názvom Brest nad Bugom bolo dve desaťročia súčasťou Poľskej republiky. Po roku 1930 sa pevnosť stala nechvalne známou väznícou aj pre bieloruských a ukrajinských vlastencov.

V mlyne druhej svetovej vojny

Na začiatku 2. svetovej vojny pevnosť pred Nemcami štyri dni bránila poľská posádka štyroch pechotných práporov pod vedením generála Konstanta Plisowského, Tie však pred útokmi 19. tankového zboru generála Heinza Guderiana 17. septembra 1939 ustúpili na juh. Bola pritom poškodená Citadela aj Biely palác, z ktorého sa dodnes zachovali iba základy.

Na základe tajných dodatkov tzv. paktu Ribbentrop – Molotov z 23. augusta 1939 Brest pripadol do sféry sovietskych záujmov, preto ho Wehrmacht odovzdal soviетom. Pri tejto príležitosti sa tu 22. septembra dokonca uskutočnila spoločná slávnostná vojenská prehliadka. Všetko sa to dialo na oko, obe strany totiž počítali, že dôjde medzi nimi k vojenskému konfliktu. Dosvedčujú to aj listy červenoarmejcov z pevnosti, ktoré v rokoch 1939 až 1941 posielali domov. Akurát si mysleli, že sa to stane o niečo neskôr. Preto aj pekný letný deň 21. júna 1941 prešiel v sovietskom pohraničí tak bezstarostne.

Nemci už predtým kontrolovali západné predmostie Brestu, preto nadránom 22. júna hneď udreli na

pevnosť. Počítali, že v rámci operácie Barbarossa získajú kontrolu nad celou oblasťou do dvanástich hodín. Prerátali sa. Do konca mesiaca prebiehali regulárne boje, posledné organizované hniezda odporu v pevnosti sa vzdali až 24. júla, keď už front bol vzdialený takmer 400 kilometrov na východ. Odhodlanie obrancov, ktorí spôsobili trom útočiacim divíziám veľké straty, urobilo na nemeckých veliteľov veľký dojem. Možno preto zo zvedavosti si prišiel 24. augusta pozrieť pevnosť osobne Adolf Hitler v sprievode s Benitom Mussolinim.

Keď došlo na lámanie chleba

Počas štyroch týždňov obrancom v obklúčení s vypnutou elektrinou a pitnou vodou nezhadzovali soviети z lietadiel strelivo ani potraviny. Nepísalo sa o nich v novinách, lebo vlast ani nevedela o tom, že zvädzajú hrdinský boj hlboko v tyle nepriateľa. Až vo februári 1942, keď Červená armáda zničila nemeckú 45. pešiu divíziu, v jej archívu objavili podrobné hlásenia o bojoch okolo pevnosti. Konečne v júli 1944 bol Brest v rámci operácie Bagration oslobodený vojskami I. bieloruského frontu pod velením maršala Konstantina Rokossovského.

V starých kasárňach, s ktorými sa pre moderný boj už ani veľmi nepočítalo, ostali v osudnú noc zo soboty na nedeľu iba nižšie šarže. Skúsenejší dôstojníci boli zväčša doma so svojimi rodinami. Ale keď došlo na lámanie chleba, veliteľia „druhej kategórie“ neskľamali, naopak.

Najznámejším z nich sa stal Tatár od Kazane Pjotr Gavrilov, ktorého Nemci ťažko raneného zajali až 23. júla. Nezabili ho, zvyšok vojny strávil v rozličných koncentračných táboroch. Kým Stalin žil, o obrancoch z Brestu sa mlčalo, veď pevnosť bola dobytá... A sovietski vojenski zajatci po návrate do vlasti mali vážne problémy. Gavrilov sa radšej presťahoval z rodiska do Krasnodaru.

Podobne ho ako ďalších obrancov „objavil“ sovietsky spisovateľ, historik, rozhlasový a televízny moderátor Sergej Smirnov, ktorý napísal viacero

Historické delá a renovovaný Kostol sv. Mikuláša.

Delegácia SZPB počas pietneho aktu.

kníh o dovtedy neznámych hrdinoch Veľkej vlasteneckej vojny. V roku 1957 Gavrilovi udelili titul Hrdina Sovietskeho zväzu. Ako jedinému z Brestu. Tam ho aj pochovali medzi spolubojovníkmi, kde zomrel v januári 1979.

Za to, že sa obrana pevnosti stala jednou z prvých významných bojov Veľkej vlasteneckej vojny, udelili jej v roku 1965 čestný titul Pevnosť hrdina, ekvivalent prívlastku Mesto hrdina, ktoré dostali napríklad Stalingrad, Leningrad či Sevastopol.

Pri plameňoch večného ohňa

V rokoch 1969 až 1971 tu vybudovali pamätník podľa projektu skupiny architektov (V. Korol, V. Zankovič, G. Sysojev, V. Voliček, O. Stachovič, J. Vozglavil), sochárov (A. Bembel, V. Bobyl, A. Kibalnikov) a inžinierov špeciálnych konštrukcií (M. Gordin, M. Mets, L. Vasiljevová a A. Smolskij).

Jeho súčasťou je niekoľko sôch, bronzových tabúl s reliéfmi, nekropola s pozostatkami 853 padlých a večný oheň. Okrem už spomínaného diela Odvaha je výrazným vertikálnym prvkom kompozície 105-metrový obelisk v tvare bodáka, ktorého hmotnosť presahuje 620 ton.

Jedna z dramatických stránok obrany Brestskej pevnosti bol akútne nedostatok pitnej vody. Jej dodávku nacisti prerušili hneď v prvý deň vojny, pritom leto bolo v danom roku nezvyčajne horúce. Vodu potrebovali na chladenie guľometov, pre ranených, ženy, deti a všetkých účastníkov obrany. Iste, stačilo ísť k rieke, no všetky prístupy k vode boli ostreľované a v noci osvetľované svetlometmi. Po vojne boli brehy pokryté prestrelenými prilbami, fľašami, hrnčekmi a pozostatkami mŕtvych. Tvorcovia pamätníka sa

Najznámejšia historická pamiatka Cholmská brána.

Obrovský obelisk patrí medzi jednu z dominánt pevnosti.

rozhodli zvečniť túto tragédiu ďalšou masívnou sochou – Smäd. Predstavuje vojaka, ktorý nastavuje oceľovú prilbu, aby do nej nachytal stekajúcu dažďovú vodu.

V roku 2011 pred bránou do Brestskej pevnosti z mesta odhalili ešte jeden pamätník s dlhým názvom Hrdinom hraníc, ženám a deťom, ktoré vďaka svojej odvahe vykročili k nesmrteľnosti. Súsošie navrhol Valentin Zankovič, znázorňuje troch vojakov idúcich do útoku, ženu veliteľa s deťmi a zraneného pohraničníka, ktorému dáva žena napiť z prilby.

Vo februári 2014 bieloruskú verejnosť pobúrila urážlivá reportáž americkej televíznej stanice CNN, v ktorej okrem iného na adresu hlavného pomníka zazneli slová: „Tento gigantický zlostiný vojak vyrastá z betónovej masy a pôsobí dojemom, že si chce jediným mohutným úderom podriaďiť Západ.“ Po početných protestoch organizácií vojnových veteránov uverejnila redakcia ospravedlnenie. Ale klamstvá o Veľkej vlasteneckej vojne sa svetom šíria ďalej

text: Martin Krno,
foto autor a Ján Rohár

Výtvarná Matica II. medzinárodne

Do priestorov sídla Matice slovenskej v Bratislave v piatok 3. júla prvý raz zavítal oficiálny predstaviteľ krajiny galského kohúta na Slovensku – Sébastien Girard, prvý tajomník – politický poradca veľvyslanca Francúzskej republiky.

Stal sa tak desiatym zahraničným návštevníkom výstavy Výtvarná Matica II., ktorej kurátorom je Ladislav Skrak, tajomník Klubu umelcov, spisovateľov a historikov SZPB. Jej hlavným organizátorom je vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu MS Lukáš Perný, ktorý je súčasne predsedom Spoločnosti L. Novomeského.

Klasici aj súčasní umelci

Expozícia vytvorená z portfólia Výtvarného odboru MS vystavuje diela slovenských klasikov – Ľudovíta Fullu, Kolomana Sokola, Vincenta Hložníka, Jána Kulicha, Jozefa Šturdíka, Alexandra Viku, Márie Medveckej, Oresta Dubaya st. a ml., Evy Trizuljakovej, Ľubomíra Zelinu, Milana Medúza, ale aj súčasných umelcov (Stanislava Harangozá, Kláru Patakiovú, Martu Chabadovú, Máriu Štompachovú,

Na stretnutí na pôde Matice slovenskej boli prítomné aj dve výtvarníčky – Martina Kvašňovská (vľavo) a Viera Čapková.

Máriu Molčanovú, Vieru Čapkovú, Eugéniu Lehotanovú, Emila Semanca a ďalších) bola slávnostne otvorená už v stredu 24. júna.

Na vernisáž prišiel veľvyslanec SRN J. E. Thomas Kurz, poradca konzulátov Kostariky pre Českú a Slovenskú republiku a súčasne riaditeľ Latino-amerického kultúrneho projektu pre strednú Európu Miguel Mendéz, pracovníci veľvyslanectiev Srbska (Rastislav Popovič), Maďarska (Fanni Betleniová), Bulharska (Victoria Mela-medová) a Číny (Qingke Zhang a Helena Zhaová), ako aj Lívia Machová z Ministerstva zahraničných vecí európskych záležitostí SR.

Na druhý deň nasledovala návšteva veľvyslankyne Kazachstanu J. E. Žanny Saginovej, veľvyslancov Azerbajdžanu J. E. Vusala Abdullayeva a Kubu Rafaela P. Bécquera. Hlavným poslaním výstavy je prezentovať slovenské umenie Európe a svetu, a súčasne vytvárať mosty medzi národnými kultúrami.

Spája nás boj proti fašizmu

Sébastien Girard sa prejavil ako milovník umenia. Diskusia sa niesla v priateľskom duchu, Spomínali sme vplyv francúzskej kultúry na tvorbu moderných slovenských maliarov a spisovateľov (Vladimír Roy, Ladislav Novomeský, Ivan Krasko, Emil B. Lukáč, Ján Smrek), mierové aktivity Vladimíra Clementisa

v Paríži, slovensko-francúzsky kontext M. R. Štefánika, vplyv zakladateľa op-artu Victora Vasarelyho na nášho výtvarníka Milana Medúza a samozrejme i účasť francúzskych antifašistov v Slovenskom národnom povstaní.

Osobitnú pozornosť sme venovali dvom členom ilegálnej Slovenskej národnej rady z roku 1944. Ivan Horváth, ktorý študoval v Paríži, ako prvý Slovák literárne a esejisticky opísal mesto na Seine a Francúzov. Ladislav Novomeský sa zase vo svojej básnickej tvorbe inšpiroval Charlesom Baudelaierom a Guillaumom Apollinairom.

Žeby mestá Martin a Tours?

Popri angličtine zaznela i francúzština podpredsedníčky Výtvarného odboru MS Martiny Kvašňovskej, ktorá študovala vo Francúzsku, dvakrát už vystavovala na francúzskom veľvyslanectve v Bratislave, taktiež maľovala portréty legend francúzskeho filmu a hudby (Delona, Richarda, Bartottka, Denevua, Birkina).

Hovorili sme aj o možnosti prezentácie diel slovenských výtvarníkov vo francúzskych mestách. Napríklad v spolupráci medzi mestami Martin a Tours, kde je pochovaný svätý Martin. Na podujatí nechýbala ani výtvarníčka Viera Čapková, riaditeľka Krajanského múzea Milina Sklabinská a predstaviteľ SZPB Martin Krno.

Na výstave zľava Lukáš Perný, Sébastien Girard, Martin Krno a Ladislav Skrak.

Na ďalšie prehliadky v septembri ma-tičiari pozvali veľvyslancov Rakúska, Talianska, Gruzínska a ďalších krajín. Expozícia Výtvarná Matica II. tak nadväzuje na nedávnu úspešne medzinárodne prezentovanú výstavu Ľudovít

Štúr: Dielo, pocta & portrét 2 a expozíciu našich výtvarníkov v Štrasburgu a Bruseli v minulom roku, na ktorých sa podieľali aj členovia SZPB.

text: Martin Krno, foto MS I

Kto jubuluje a koho sme stratili

- **Banská Bystrica – Radvaň:** Ing. Eva Ivaničová 82, Viera Dvorská 82, Mária Halinárová 88, Mária Valachová 87, Jozef Murgaš 75 a Július Černák 70 rokov.
- **Bernolákovo:** Tibor Ďurkovič 83, Marta Kováčová 81, Jarmila Zemánková 80, Ing. Zoja Biskupičová 75 a Monika Dráb 45 rokov.
- **Bratislava – Karlova Ves:** Jarmila Šlauková 95 rokov.
- **Bratislava – Nové Mesto 1:** RSDr. Michal Bukva 79, RSDr. Ladislav Barninec 88 a Ľubomír Brunovský 63 rokov.
- **Brezno:** Marta Šimončíčová 60 a Bc. Janka Brozmanová 50 rokov.
- **Budiná:** Vlasta Kandová 55 rokov.
- **Cetuna:** Emília Filusová 83 a Miroslav Roubal 74 rokov.
- **Cinobaňa:** Gabriel Kaňák 82, Anton Schwamberger 86, Štefan Filus 85, Vlasta Zimániová 83 a Veronika Borošová 40 rokov.
- **Čabiny:** Mária Durilová 83 rokov.
- **Čierny Balog:** Ing. Ján Červienka 68, Elena Kováčiková 83, Ivan Kučerák 68, Ján Kupec 77, Ing. Milan Potkány 74, Pavol Pôbiš 61, Miroslav Strelec 62, Milan Štulrajter 81 a Mgr. Ľubica Vrán-ska 65 rokov.
- **Čirč:** Ján Gernát 75 rokov.
- **Divín:** Jolana Maťašová 88 rokov.
- **Dolné Vestenice:** Dana Kováčová 65, Jozef Košťál 75 a Lýdia Reiselová 75 rokov.
- **Galanta:** Eva Pronská 65, Stanislav Kubík 80 a Mgr. Ivan Zelanák 85 rokov.
- **Halič:** Drahomír Pavlík 55 rokov.
- **Hniezdne:** Anna Fecenkova 85, Anna Abrahamovská 97 a Milan Chobor 60 rokov.
- **Hnúšťa:** Mgr. Martin Pliešovský 60, Ing. Slavomír Bálint 80 a Rozália Migalová 85 rokov.
- **Hostie:** Helena Komárová 81 a Paulína Magušinová 84 rokov.
- **Hrachovo:** Igor Pindiak 80 rokov.
- **Hromoš:** Marián Knapík 65 rokov.

- **Hrušov:** Pavol Mišt 75, Cecília Stachová 75, Mária Kamasová 84 a Verona Matúšová 75 rokov.
- **Jakubany:** Anna Počatková 81, Anna Complová 75, Mária Jančíková 75 a Miriama Faberová 30 rokov.
- **Jarabina:** Jana Kovalčíková 75 a Justína Lajčáková 81 rokov.
- **Kalinovo:** Jana Gasperová 80, Miroslav Vilhan 50 a Adriana Macková 50 rokov.
- **Kamienka:** Bohumila Augustínová 83 a Juraj Vančík 86 rokov.
- **Kežmarok:** Eva Laučíková 81 rokov.
- **Klenovec:** JUDr. Viera Georgievová 87, Michal Dovala 85, Viera Medvedová 83 a Mgr. Anna Pilátiková 82 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Helena Bírová 95 a Anna Baníková 90 rokov.
- **Kolačkov:** Anna Zamišková 35 rokov.
- **Kyjov:** Ján Čuba 80 rokov.
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Emil Michalovič 65 a Peter Turčan 75 rokov.
- **Lipovec:** Stanislav Lamoš 85, Ph. Ivan Gosiorovský 80, Rudolf Lamoš 81, Oľga Fejová 80, Marta Strelíčková 75 a Beáta Belicová 45 rokov.
- **Liptovská Teplička:** Vladimír Bohunčák 75 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Mária Štancová 80, Zuzana Hrušková 86 a Milina Kormaňáková 88 rokov.
- **Lučenec:** Božena Balašková 87, Viera Obrtalová 85, Emília Vojteková 82, Eliška Lorinczová 70, Estera Cubíková 85 a Elena Lauková 75 rokov.
- **Ľubietová:** Darina Fellnerová 87 a Marta Černáková 84 rokov.
- **Málinec:** Patrícia Šándorová 25 a Mária Paprnáková 60 rokov.
- **Medzibrod:** Marian Hrnčiarik 70 rokov.
- **Medzilaborce:** Michal Capcara 85, Mária Černegová 70, Samuel Levkanič 25, Monika Čičvákova 50 a Maroš Dura 35 rokov.
- **Myjava:** Ing. Jozef Mrázek 70 a Ing. Ján Závodný 90 rokov.
- **Nová Baňa:** Ing. Július Uhrecký 86

a Jozef Adamec 70 rokov.

- **Ostrý Grúň:** Ružena Repiská 65, Vladimír Debnár 85, Jana Gazdíková 50 a Antónia Remenárová 81 rokov.
- **Plavnica:** Ferdinand Hnat 70 rokov.
- **Pliešovce:** Margita Jančiarová 85, Anna Knošková 65, Ludmila Pohorelcová 65, JUDr. Milan Poliačik 75 a Darina Klimentová 85 rokov.
- **Poltár:** Viera Jahodníková 60, Darina Mokošová 85, Zita Repová 80 a Elena Nociarová 70 rokov.
- **Prešov:** Milan Gerec 81 a Stanislav Šanta 55 rokov.
- **Revúca:** Ludmila Šedová 70, Ján Brdársky 75, Milan Čech 75, Mária Damrélyová 80, MUDr. Viliam Suchý 81 a Božena Zajacová 85 rokov.
- **Rožňava – Partizána Tótha:** Pavol Slovák 80 a Milan Kušnier 80 rokov.
- **Senec:** Ing. Lýdia Nedviedová 70 rokov.
- **Sereď:** Ing. Anton Pančík 65 rokov.
- **Stará Kremnička:** Ladislav Kašiar 82, Mária Sekerešová 83, Anna Slašťanová 82 a Eliska Ivaničová 35 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Vasil' Saloň 82, Anna Čáčana 75, Peter Kober 75, Mgr. Ivana Šipošová 70, Oľga Špesová 65, Ludmila Diňová 65 a František Sekelský 88 rokov.
- **Strážany:** Emília Kuľandová 60 rokov.
- **Svit:** Anna Kleinová 75 rokov.
- **Šala:** Ing. Ferdinand Chromek 65 a Milena Barthová 80 rokov.

- **Šarišské Jastrabie:** Mária Luteránová 87, Ján Šuták 80, Jozef Balušinský 75 a Viera Sovičová 60 rokov.
- **Šoporňa:** Mária Mikéciová 80, Alžbeta Póšová 80 a Margita Vorosová 55 rokov.
- **Špania Dolina:** Júlia Bullová 88, Elena Zemková 83, Ján Ries 86 a Vladimír Strmeň 98 rokov.
- **Trebeľovce:** Amálka Uhrínová 86 a Dezider Ferencz 60 rokov.
- **Trenčín:** Jozef Gašparik 65 rokov, Jana Košutová 70 rokov, RSDr. Ján Pavlis 75 rokov a Ing. Tatiana Vidékyová 82 rokov.
- **Uderiná:** Vlasta Sabová 70, Bronislava Kúdelová 60, Anna Týnusová 65 a Beata Mišove 60 rokov.
- **Utekáč:** Martina Petrášová 50, Emil Kollár 80, Rozália Bystrinská 86, Anna Kyzeková 82 a Kristína Maceková 81 rokov.
- **Valaská:** Valéria Baníková 84, Ružena Chudíková 95 a Mária Kučerová 83 rokov.
- **Veľký Lipník:** Ján Bednárčik 75 a Mária Filerová 50 rokov.
- **Vyšné Ružbachy:** Terézia Krutková 86 rokov.
- **Zvolen:** Anna Kováčiková 75 a Leona Hindická 60 rokov.
- **Žiar nad Hronom:** Roman Pračka 75, Alžbeta Bitterová 70, Milada Kolhánková 70, Božena Šulajová 91 a Štefánia Zámorová 85 rokov.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Pliešovce:** s 83-ročným Jaroslavom Prušákom.
- **Stará Kremnička:** so 77-ročným Dušanom Droppom.
- **Uderiná:** so 79-ročnou Jankou Poliakovou.

Češť ich nehynúcej pamiatke!

Pozvánky na oslavy SNP v regiónoch

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

OBEC STREČNO
FRANCÚZSKE VELVYSLANECTVO
NA SLOVENSKU
OBLASTNÝ VÝBOR SZPB ŽILINA

VÁS POZÝVAJÚ NA REGIONÁLNE
SPOMIENKOVÉ OSLAVY

82. VÝROČIA SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO POVSTANIA

70. VÝROČIA ODHALENIA PAMÄTNÍKU FRANCÚZSKYM PARTIZÁNOM

s účasťou rodinných príslušníkov bývalých francúzskych partizánov

PROGRAM:

13:00 - 14:30
Spomienková slávnosť, vojenský padákový výsadok

12:00 - 15:00
Spríevodný program

- Ukážka materiálu a techniky použivanej 5. plukom špeciálneho určenia Vojenskej histórie - Trnavská posádka
- Partizánsky tábor Klubom Vojenskej histórie - Trnavská posádka
- Stánok Asociácie vyslúžilcov Francúzskej cudzineckej légie

OD 16:00
Lekárové hody vo dvore Kultúrneho domu, Strečno

Pamätník francúzskym partizánom na vrchu Zvonica pri Strečne

28. AUGUSTA 2026

82. výročie SNP

piatok 28. 8. 2026
10.00 hod.
Sad SNP

Pamätná doska genimjr. in memoriam Jozefa Dobrovodského

Program

- kladenie vencov
- hymna SR
- báseň
- prihovory hostí
- minúta ticha
- záverečná skladba Večierka

Mesto Žilina

SKLABIŇA

POZVÁNKA

na oslavy 82. výročia SNP spojené s výročím vyhlásenia obnovenia predvojsovej ČSR a obce Sklabiňa za prvé oslobodené územie v obnovenom republike, ktoré sa uskutočnilo dňa 23. 8. 1944 na stretnutí občanov organizovanom RNV Sklabiňa a bezpodmienečným a II. partizánskej brigády M. B. Štefánika

Sklabiňa, 22. august 2026
otvorenie podujatia o 14.00 hod.

Program:

- 1. Smerovanie účastníkov od prvej pamiatky SNP na miestnom cintarisku
- 2. Príhovor účastníkov k domu Štefánikovej
- 3. Vyhlásenie Československej republiky ako symbolu obnovenia Československa
- 4. Zbieranie príspevkov občianov a hostí v sále Občianskeho domu
- 5. Príhovory hostí
- 6. Odovzdanie vyznamenaní Úst SRP odbojárom z ČSR a SR
- 7. Podkovovanie účastníkov zo úctou na odboj a záverečnej časti odboj
- 8. Lekcia viera

ORGANIZAČNÉ VÝHODY:

Obec Sklabiňa +421 434 362 184
RNV Sklabiňa +421 963 134 796
ÚV SZPB Sklabiňa +421 436 138 967
obc@sklabiňa.sk
obc@szpb.sk

Oslavy 82. VÝROČIA SNP KUNERAD

nedeľa, 30. augusta 2026

Obec Kunerad a OOCR Rajecká dolina
Vás srdečne pozývajú na oslavy do Kuneradu

PROGRAM

11⁰⁰ hod. Komentovaná prehliadka s historikom od pamiatky SNP v Kunerade ku partizánskej bunkre po náčom chodisku „Česta padlých hrdinov“

14⁰⁰ hod. Pietny akt pri pamiatke SNP a predstavenie spríevodu po stopách SNP v Rajeckej doline „Česta padlých hrdinov“

14⁰⁰ - 17⁰⁰ hod. Kultúrny program
Lika pri pamiatke
• Možnosti pagali
• Solný úbor Kameník
• prezentácia dobových fotografií a príbehov z obdobia SNP
• odovzdanie úctou, ovčieho a ako nápoje
• škôlke trasy pre deti

OBEC KUNERAD
RAJECKÁ DOLINA

Okresný úrad Bratislava
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava
Bratislavský samosprávny kraj
Slovenský zväz protifašistických bojovníkov

dovoľujú si Vás pozvať
na pietny akt pri príležitosti

82. výročia SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO POVSTANIA

28. augusta 2026 o 10.00 h
pri Pamätníku SNP
na Námestí Slovenského národného povstania
v Bratislave

Program

9.45 Príchod účastníkov podujatia, zoradenie delegácií za vence

10.00 Začiatok pietneho aktu kladenia vencov

- hymna Slovenskej republiky
- báseň
- privítanie prítomných hostí
- slávnostné prihovory
- hymnická pieseň

11.30 Skončenie pietneho aktu

Informácie k priebehu pietneho aktu:

- zabezpečenie doručenia vencov k Pamätníku SNP do 9.00
- spríevod ku každému vencu je najviac päť osôb

PROGRAM:

8.00 - 8.30

- príchod účastníkov a hostí k pamiatke SNP v Zlatne
- kladenie vencov a kvetov k pamiatke SNP
- stavenie podujatia, prihovory k účastníkom
- hymna SR
- organizačné pokyny
- pochod náčejm partizánskym chodiskom 15 km na trase ZLATNO - SKÝCOV

14.00 - 17.00

- príchod účastníkov pochodu do Skýcova, tras pri pamiatku SNP
- kladenie vencov a kvetov k pamiatke SNP
- privítanie účastníkov a hostí
- prihovory k účastníkom
- vyhlásenie pochodu
- hymna SR

Kultúrny a spríevodný program:

- škôlka artefaktov z II. sv. vojny v podaní KMH litra
- zrkadlo vzájomných vzťahov (klub vojenských vyznáčov SR 088, B.B. - klub ZH)
- ukážky práce príslušníkov Zberu válečnej a justičnej správy
- vyhlásenie DH Skýcovka

občerstvenie

ORGANIZAČNÉ POKYNY:

Ovpráva: 33. august 1806

ADRIANA MITRA s. r. o. Zlatá Morava: 0915 731 731

Zastihka: Obochod: Príhod

Skýcov, Oboč: 8:45: 6:30

Topoľčanky, centram: 6:00: 6:30

Topoľčanky, centram: 6:00: 6:30

Zlatá Morava, AS: 6:00: 6:30

Zastihka: Obochod: Príhod

Skýcov, Oboč: 17:30: 17:55

Zlatá Morava, AS: 17:30: 17:55

Zastihka: Obochod: Príhod

Skýcov, Oboč: 19:00: 19:45

Zlatá Morava, AS: 19:00: 19:45

Zlatno, garáž: 19:00: 19:45

(Účastníci, ktorí sa nezúčastnia turistického pochodu, majú možnosť navštíviť obce Topoľčanky a príspevkovkyce pri pamiatku občanov hľadiskom a francúzskemu partizánovi.

Štáb št. mužstva RCH Zlatno - Skýcov

PODĽAIE PODPORUJÚ

OTRANOVSKÝ samosprávny kraj, Klub vojenských vyznáčov SR Zlatá Morava, SZPB SRP, SZPB SRP

REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU NITRANSKEHO SAMOSPRÁVNÉHO KRAJA

POZVÁNKA

Obec Skýcov, Obec Zlatno, Oblasť výbor SZPB v Skýcove, ZO SZPB Skýcov a ZO SZPB Zlatno, Klub slovenských turistov Zlatá Morava, v spolupráci s Nitrianskym samosprávnym krajom a ZO SZPB Zlatá Morava, Vás srdečne pozývajú na

38. ročník turistického pochodu „Náčejm partizánskym chodiskom“ ZLATNO - SKÝCOV

dňa 22. augusta 2026 o 8.00 hod.

AUTOR VÝROKU: HORATIUS	citoslovce nesúhlasu	opak	zdesenie	Pomôcky: VESA, ALIT, PELOTA, MONETA	ženské meno	odjedala	EČV Košíc	alpský škriatok	nieto		skyprim motykou	dotlačil	ohmatala
kypria pluhom				cudzokraj- ný vták						predložka			
				vtáčie pero						patriaci Elovi			
1. časť tajničky													
pooberaj-me							baskická národná hra						
	oblamuj	skadiaľ						topiť, po česky					
		jaternica						soška bôži- ka lásky					
citoslovce prekva- penia			obrábala pluhom						sídlo vo Fínsku				
			stav bez vojny						stromo- radie				
obruba				sídlo v Syrii						hudobná stupnica			
				hrada						obyvateľ Indie			
druh horniny					tropický jašter						solmizačná slabika		
					otec						lopta mimo hry		
jednotka merania						ženské meno						zošívaj	chem. zn. einsteinia
						kód angličtiny							
2. časť tajničky													
český hovorový súhlas			kovový peniaz							ihličnatý strom			

Správne vylúštenie tajničky z č. 6 znie:
AŽ SMRŤOU DOGMY SA ZAČÍNA VEDA.

HISTORICKÝ KALENDÁR

1. august 1944 – Začiatok Varšavského povstania.
2. august 1944 – Likvidácia rómskeho rodinného tábora v Auschwitz-Birkenau – Európsky deň pamiatky róm-skeho holokaustu.
4. august 1944 – Gestapo odhalilo úkryt Anny Frankovej v Amsterdame.
5. august 1943 – Oslobodenie mesta Orel Červenou armádou po bitke pri Kursku.
6. august 1945 – Zhodenie atómovej bomby na Hirošimu.
8. august 1942 – Začiatok bitky o Guadalcanal – prvá veľká spojenecká ofenzíva proti Japonsku.
9. august 1945, 12. august 1944 – Zhodenie atómovej bomby na Nagasaki a začiatok sovietskej operácie proti Japonsku. Na Slovensku bolo vyhlásené štatárium v snahe potlačiť narastajúcu partizánsku činnosť pred vypuknutím SNP
15. august 1945 – Japonsko

oznámilo kapituláciu.
21. august 1944 – Sklabiňa sa stala prvým oslobodeným územím obnovené Česko-Slovenskej republiky.
23. august 1943 – Oslobodenie Charkova Červenou armádou.
25. august 1944 – Oslobodenie Paríža spojeneckými vojskami a francúzskym odbojom.
27. august 1944 – Incident v Martine po zastrelení členov nemeckej vojenskej misie – bezprostredná predohra SNP.
29. august 1944 – Vypuknutie Slovenského národného povstania.
30. august 1944 – V Banskej Bystrici vzniklo Veliteľstvo 1. československej armády na Slovensku.
31. august 1939 – Fingovaný útok na vysielačku v Gliwiciach – zámenka nacistického Nemecka na rozpútanie druhej svetovej vojny.